

Rapport

fra den tværministerielle arbejdsgruppe

om

**flygtninge og indvandreres integration og praktisk
orienterede elevers adgang til de erhvervsrettede
ungdomsuddannelser**

Indhold

Forord

1. Indledning

1.1 Baggrund og opbygning

1.2 Kommissoriet

1.3 Tal for indvandreres og efterkommeres vej igennem ungdomsuddannelserne

1.4 Tilbud til flygtninge og indvandrere samt praktisk orienterede unge

Produktionskoler

TAMU

Erbvervsgrunduddannelse – EGU

Landbrugsuddannelser – faglært landmand

Sosu-uddannelserne

Erbvervsuddannelserne

Arbejdsmarkedsuddannelserne

2. Sammenfatning af arbejdsgruppens forslag

3. De grundlæggende social- og sundhedsuddannelser

3.1 Kort om uddannelserne

3.2 Optag på uddannelserne

3.3 Indslusningsforløb for flygtninge og indvandrere

- om anbefalingerne

- om finansiering

- om samarbejdspartnere

- om det efterfølgende optag af eleverne fra forkurset

3.4 Social- og sundhedsskolernes vurdering af optagelsessystem og faglige niveau.

- årsager til afslag på optag

- årsager til færre optag end skolerne er dimensioneret til

- barrierer for optagelse af flygtninge og indvandrere

- barrierer for flygtninge og indvandreres gennemførelse af uddannelserne

- skoleoptagets indvirkning på elevsammensætningen

3.5 De kommunale organisationers vurdering af optagelsessystem og faglige niveau – og en indmelding fra Socialministeriet

- om kvalitet og sproglig kompetence på beskæftigelsesområdet

- om lempelse af boglige krav

- optag og fastholdelse af flygtninge og indvandrere

- forkurser

3.6 Lempelse af betingelserne for adgang til sosu-uddannelserne

- Sproglige krav ved optagelsen

- Særligt tilrettelagt grundforløb

- Optagelse af egnede flygtninge og indvandrere og mere praktisk orienterede unge

- *Realkompetencevurdering ved optagelse af elever*
- *Lempelse af de boglige krav*
- *Dispensation for undervisningen i engelsk*
- *Mål i områdefagene*
- *Valgmuligheder i grundfagenes niveau*
- *Tidsmæssig fleksibilitet*
- *Støtte til eleverne i praktikken*

4. Erhvervsuddannelserne

- *Optagelse på uddannelserne*

4.1 Gennemførelse af uddannelserne, herunder tilbagemelding fra skoleforeningerne

4.1.1 Tilbagemeldinger fra LO og DA

4.2 Flygtninge og indvandrere samt praktisk orienteredes adgang til og gennemførelse af erhvervsuddannelserne.

4.2.1 Beskrivelse af eksisterende regler i erhvervsuddannelserne

- *Nye muligheder som følge af den seneste ændring af lov om erhvervsuddannelser*

4.3 Øget fleksibilitet og lempelse af teoretiske og boglige krav i erhvervsuddannelserne

- *Nye uddannelser*
- *Kontaktlærerordning*
- *Initiativer for at øge antallet af praktikpladser for flygtninge og indvandrere*

5. Arbejdsmarkedsuddannelser for flygtninge og indvandrere

6. Bilag

1. Kommissoriet
2. Amtsrådsforeningens sosu-statistik
3. Notat fra Integrationsministeriet om muligheder for at sosu- og erhvervsskoler kan udbyde dansk for udlændinge
4. Notat fra Socialministeriet om sosu-uddannelsernes faglige niveau i forhold til behovet for øget rekruttering
5. Eksempler på forløb for flygtninge og indvandrere i AMU

Forord

Regeringen fremlagde i juni 2003 en omfattende plan for en styrket integration overalt i det danske samfund.

Planen - Regeringens vision og strategier for bedre integration – indeholder 114 forslag, hvoraf en del retter sig mod justeringer i uddannelsessystemet med henblik på at kunne give adgang til og at skabe bedre muligheder for at fastholde flygtninge og indvandrere i et kompetencegivende uddannelsesforløb.

I forbindelse med det supplerende regeringsgrundlag Vækst, Velfærd – Fornyelse II af 27. august 2003, har regeringen ønsket at lette adgangen til erhvervsuddannelserne og de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser for de mere praktisk orienterede unge ved at gøre uddannelserne mere fleksible og ved at lempe en række af de teoretiske og boglige krav. Med et nyt regeringsgrundlag stilles der endvidere krav til uddannelsessystemet om at kvaliteten og fagligheden skal styrkes.

En tværministeriel gruppe med repræsentanter fra Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, Socialministeriet, Indenrigs- og sundhedsministeriet, Beskæftigelsesministeriet og Undervisningsministeriet har gennemført en nøjere vurdering af, hvordan regeringens målsætninger kan opfyldes i de erhvervsrettede ungdomsuddannelser. Arbejdet har resulteret i en lang række forslag til justeringer, som kan læses i denne rapport.

Det er mit ønske, at rapporten vil skabe bred opbakning om bedre integration og danne grundlag for ændringer i uddannelsessystemet, der kan skabe de bedste muligheder for uddannelsessøgende med anden etnisk baggrund end dansk og de praktisk orienterede elever.

Ulla Tørnæs
Undervisningsminister

1. Indledning

1.1 Baggrund og opbygning

Det fremgår af Regeringens vision og strategier for bedre integration, der blev offentliggjort i juni 2003, at regeringen vil arbejde for at fremme, at personer med anden etnisk baggrund end dansk får mulighed for at klare sig bedre i uddannelsessystemet.

Regeringen har i den forbindelse taget initiativ til, at der nedsættes en tværministeriel embedsmandsgruppe, som skal kortlægge, om der er reelle dansksproglige barrierer for, at flygtninge og indvandrere kan optages på social- og sundhedshjælperuddannelsen og beskæftigelsesområdet. Det skal i den forbindelse ligeledes vurderes, om det vil være hensigtsmæssigt ud fra et integrationssynspunkt at justere optagelseskompetencen, der efter sidste reform fra 2002 af de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser ligger hos skolerne. Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Amtsrådsforeningen, Integrationsministeriet, Beskæftigelsesministeriet og Socialministeriet inddrages i arbejdet, jf. initiativ 86 Regeringens Vision og strategier for bedre integration.

Regeringen har endvidere i samme forbindelse besluttet at iværksætte initiativer for nyankomne udlændinge med henblik på at lette deres adgang til erhvervsrettede uddannelser, hvor der er gode beskæftigelsesmuligheder. Det kan dels ske gennem forkurser for udlændinge, hvor det er strengt nødvendigt, dels gennem fjernelse af boglige krav, der virker som urimelige barrierer for udlændinge, jf. initiativ 93 i Regeringens vision og strategi for bedre integration.

Det fremgår endvidere af det supplerende regeringsgrundlag Vækst, Velfærd – Fornyelse II af 27. august 2003, at regeringen ønsker at lette adgangen til de erhvervsfaglige uddannelser og til social- og sundhedsuddannelserne for de mere praktisk orienterede unge ved at gøre uddannelserne mere fleksible og ved at lempe en række af de teoretiske og boglige krav.

Den udfordring, som uddannelsessystemet således står over for, er, at uddannelserne skal gøres tilgængelige og gennemførlige for flygtninge og indvandrere og i øvrigt tillige for unge med svagere teoretiske forudsætninger end gennemsnittet - de mere praktisk orienterede unge - samtidig med, at der overalt i uddannelsessystemet arbejdes hen imod at hæve det faglige niveau.

Tilgangen til de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser har i de senere år været stigende. På de fleste skoler forventes der således fuldt optag i 2003, og fokus er således flyttet fra at sikre flere ansøgere til at sikre en dækkende dimensionering. Uddannelsen til social- og sundhedshjælper er imidlertid ikke en forudsætning for at varetage bestemte jobfunktioner på social- og sundhedsområdet. Der arbejdes således i dag ca. 4000 personer inden for social- og sundhedsområdet, der ikke har en formel uddannelse som social- og sundhedshjælper eller en af de tidligere uddannelser til området. Muligheden for ansættelse uden de formelle uddannelsesmæssige kvalifikationer evt. med henblik på senere opkvalificering gennem AMU-kurser eller en sosu-uddannelse kan være en velegnet indgang til arbejdsmarkedet for flygtninge og indvandrere.

Tilbagemeldingerne fra arbejdsmarkedets parter vedrørende erhvervsuddannelserne tyder på, at barriererne for flygtninge og indvandreres gennemførelse af erhvervsuddannelser ikke skyldes problemer i forbindelse med optagelsen. Problemet er snarere frafald som følge af problemer med manglende praktikpladser og for ringe skoleforudsætninger. En stor del af indsatsen for at sikre, at unge med flygtninge- eller indvandrerbaggrund gennemfører erhvervsuddannelserne afhænger således af, at folkeskolen

folkeskolen bliver i stand til at bedre at sikre fagligheden for denne gruppe, sådan som det også er målsætningen med det seneste forlig på folkeskoleområdet.

I rapporten beskrives de eksisterende uddannelses tilbud til flygtninge og indvandrere samt praktisk orienterede unge i forhold til de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser samt i forhold til erhvervsuddannelserne, herunder uddannelsernes adgangskrav og faglige niveau. Herefter beskrives arbejdsgruppens forslag til ændringer i forhold til uddannelsernes adgangskrav samt faglige og sproglige med henblik på at lette adgang og gennemførselschancerne for uddannelsessøgende med anden etnisk baggrund end dansk og de praktisk orienterede elever.

1.2 Kommissoriet

Den tværministerielle embedsmandsgruppe har som kommissorium fået følgende opgaver:

- Kortlægge, om der er reelle dansksproglige barrierer for, at flygtninge og indvandrere kan optages på social- og sundhedshjælperuddannelsen og/eller opnå beskæftigelse på bistands-, pleje- og omsorgsområdet.
- På baggrund af kortlægningen vurdere, om det vil være hensigtsmæssigt ud fra et integrationssynspunkt at justere optagelseskompetencen til uddannelsen, fx således at (dele af) optagelseskompetencen flyttes tilbage til kommunerne, så det kan sikres, at flygtninge- og indvandrere i integrationsforløb efterfølgende kan få adgang til uddannelsen.
- Udarbejde ideer til initiativer for nyankomne udlændinge med henblik på at lette deres adgang til erhvervsrettede uddannelser, hvor der er gode beskæftigelsesmuligheder, og herunder overveje:
 - Om det kan ske gennem forkurser for udlændinge, hvor det er strengt nødvendigt – fx af hensyn til sproglige krav eller krav om samfunds- og kulturforståelse,
 - og/eller om det kan ske gennem fjernelse af boglige krav, der virker som urimelige barrierer for udlændinge.

Det fremgår af kommissoriet, at arbejdet i den tværministerielle embedsmandsgruppe skal ses i sammenhæng med Undervisningsministeriets arbejde med at udarbejde lovforslag om ændrede optagelsesbetingelser i sosu og eud for at tilgodese de praktisk orienterede unge.

Der kan inddrages særligt sagkyndige i arbejdet fx – for så vidt angår erhvervsuddannelserne - arbejdsmarkedets parter og for så vidt angår sosu-uddannelserne - Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og København Kommune.

Det fremgår endvidere, at embedsmandsgruppens forslag skal være udgiftsneutralt for Undervisningsministeriet.

Embedsmandsgruppen skal afgive sin rapport til Undervisningsministeren senest den 1. december 2003.

Se BILAG 1 for kommissoriets nøjagtige ordlyd.

1.3 Aktuelle tal vedrørende indvandreres og efterkommeres adgang til og gennemførelse af en ungdomsuddannelse

Integrationsministeriets Tænketaank om udfordringer for integrationsindsatsen har bedt Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut kortlægge uddannelsesforløbet for *samtlig*e indvandrere og efterkommere fra de såkaldte mindre udviklede lande¹, der mellem 1984 og 2001 forlod grundskolen. Som sammenligningsgrundlag har AKF også fulgt uddannelsesforløbet for hver tiende dansker, der i samme periode blev færdig med grundskolen.

1.3.1 Tidligt ankomne indvandrere og efterkommere

Det første skridt i et uddannelsesforløb efter grundskolen er at *starte* på en ungdomsuddannelse. Her går det nogenlunde for efterkommerne og de tidligt ankomne indvandrere, dvs. indvandrere, der er ankommet til Danmark i alderen 0-5 år, jf. tabel 1. Denne gruppe starter på en ungdomsuddannelse (enten gymnasiet eller en erhvervsfaglig uddannelse, fx tømrer eller mekaniker) i lidt mindre grad end danskere. Det gælder således for godt 80 pct. i denne gruppe, mens det gælder for knap 90 pct. af danskerne.

Tabel 1: Overgange fra grundskolen opdelt på etniske grupper

	Ungdomsuddannelse			Restgruppen	Antal
	I alt	Gymnasial	Erhvervsfaglig		
	%	%	%	%	
Grundskole					
- efterkommere	84,6	46,8	37,8	15,4	8.065
- indvandrere ankommet i alderen 0-5 år	80,8	45,0	35,8	19,2	5.223
- indvandrere ankommet i alderen 6-12 år	68,6	31,3	37,3	31,4	7.641
- danskere	88,2	49,0	39,2	11,8	101.787

Kilde: Bjørg Colding, *Etniske minoriteters og danskeres vej gennem uddannelsessystemet: Et sammendrag af foreløbige resultater*, AKF, 2003.

Næste skridt i uddannelsesforløbet er at *fuldføre* en ungdomsuddannelse. Som det fremgår af tabel 2, viser dette sig at være et udpræget problem for efterkommerne og de tidligt ankomne indvandrere - hver 3. i denne gruppe falder fra deres ungdomsuddannelse, mens det gælder for hver 5. af danskerne. Frafaldet er altså 50 pct. større blandt efterkommere og tidligt ankomne indvandrere end blandt danskere.

Frafaldet er størst på de erhvervsfaglige uddannelser. Knap 60 pct. af efterkommerne og de tidligt ankomne indvandrere fuldfører ikke den erhvervsfaglige uddannelse, de er startet på. Kun ganske få af de,

¹ De mindre udviklede lande omfatter lande uden for Europa, Nordamerika, Japan, Australien og New Zealand. Tyrkiet og Cypern samt dele af det tidligere Sovjetunionen kategoriseres dog også som mindre udviklede lande i overensstemmelse med FN's definition af mindre udviklede lande fra 1992.

de, der falder fra, fuldfører senere en anden ungdomsuddannelse. Til sammenligning er det hver tredje dansker, der ikke fuldfører en erhvervsuddannelse, dvs. kun halvt så mange.

Tablet 2: Fuldførelse og frafald på ungdomsuddannelserne opdelt på etniske grupper

	Fuldført ungdomsuddannelse					
	I alt	Gymnasial	Erhvervs-	Frafald	Residualgruppen	
	%	%	%	%	%	Antal
Ungdomsuddannelse, i alt						
- efterkommere	65,9	52,9	13,0	31,9	2,2	4.075
- indvandrere ankommet i alderen 0-5 år						2.601
- indvandrere ankommet i alderen 6-12 år	62,2	46,2	16,0	35,6	2,2	3.565
- danskere	55,4	37,4	18,0	42,3	2,3	
	78,8	48,4	30,4	20,0	1,3	81.064
Gymnasial						
- efterkommere	83,7	82,5	1,2	13,4	2,9	2.387
- indvandrere ankommet i alderen 0-5 år						1.370
- indvandrere ankommet i alderen 6-12 år	81,6	80,3	1,3	15,7	2,7	1.620
- danskere	76,9	75,6	1,2	19,3	3,8	
	89,6	87,7	1,9	8,8	1,6	42.399
Erhvervsfaglig						
- efterkommere	40,8	11,0	29,7	58,0	1,2	1.688
- indvandrere ankommet i alderen 0-5 år						1.231
- indvandrere ankommet i alderen 6-12 år	40,6	8,2	32,4	57,8	1,6	1.945
- danskere	37,5	5,6	32,0	61,4	1,0	
	66,9	5,3	61,6	32,2	0,9	38.665

Kilde: Bjørg Colding, *Etniske minoriteters og danskeres vej gennem uddannelsessystemet: Et sammendrag af foreløbige resultater*, AKF, 2003.

1.3.1 Sent ankomne indvandrere og efterkommere

Gruppen af sent ankomne indvandrere, dvs. indvandrere, der er kommet til Danmark i alderen 6 til 12 år - har endnu mere udtalte problemer i uddannelsessystemet end efterkommerne og de tidligt ankomne indvandrere, jf. tabel 1-2 ovenfor. Blandt de sent ankomne indvandrere er det næsten hver tredje, der ikke starter på en ungdomsuddannelse i løbet af tre år efter endt grundskole. Frafaldet er endvidere markant for denne gruppe. Blandt de knap 70 pct. af de sent ankomne indvandrere, der rent faktisk starter på en gymnasial eller en erhvervsfaglig uddannelse, falder mere end 40 pct. fra. Kun ganske få af dem fuldfører senere en anden ungdomsuddannelse.

Det uddannelsesmønster, der her er tegnet for indvandrere og efterkommere, er gennemsnitligt og dækker over store forskelle mellem de forskellige udenlandske nationaliteter. De tyrkiske og libanesiske unge klarer sig dårligst på ungdomsuddannelserne blandt de fem største nationaliteter, mens pakistane-re, iranere og vietnamesere klarer sig bedst. Blandt tyrkere og libanesere er det således kun omkring 70 pct., der starter på ungdomsuddannelser, og blandt dem falder næsten halvdelen fra.

Frafaldet på de erhvervsfaglige uddannelser er dog markant højere for alle udenlandske unge, uanset nationalitet, sammenlignet med danske unge.

1.4 Om de aktuelle tilbud til flygtninge og indvandrere samt praktisk orienterede unge

Som introduktion til en nærmere gennemgang af, hvordan sosu og eud kan bidrage til at styrke integrationen og skabe bedre muligheder for de praktisk orienterede elever, præsenteres de muligheder, der allerede findes i de erhvervsrettede ungdomsuddannelser. Desuden beskrives tilbudene til unge, der enten skal have ekstra vejledning og uddannelse for at blive klar til at påbegynde en ordinær kompetencegivende uddannelse eller et tilbud om et særligt tilrettelagt forløb, der tager udgangspunkt i den enkeltes særlige forudsætninger.

Dette kapitel er struktureret som et overblik over de erhvervsrettede uddannelses tilbud, der i dag findes for unge og voksne med et niveau svarende til grundskolen. De enkelte skoleformer præsenteres på et overordnet og generelt niveau. I efterfølgende kapitler vil sosu-uddannelserne, erhvervsuddannelserne og arbejdsmarkedsuddannelserne nærmere blive omtalt med henblik på disse uddannelsers muligheder for at understøtte tilgængeligheden og gennemførelsen af disse uddannelser for flygtninge og indvandre-re samt praktisk orienterede unge.

Viften af mulige erhvervsrettede uddannelses tilbud efter grundskolen og op til niveau for de korte videregående uddannelser ser således ud:

- Produktionsskoler
- Træningsskolen for Arbejdsmarkedets Uddannelser - TAMU
- Erhvervsgrunduddannelse – EGU
- Landbrugsuddannelsen – faglært landmand
- Sosu-uddannelserne
- Erhvervsuddannelserne
- Arbejdsmarkedsuddannelserne

Produktionsskoler

Produktionsskoler er et tilbud til bl.a. unge flygtning og indvandrere under 25 år, som ikke har gennemført en kompetencegivende ungdomsuddannelse, og som ikke har forudsætninger for at påbegynde en sådan uddannelse. Det kunne fx være en ung nyttilkommen udlænding, der ikke har formaliserede kompetencer fra hjemlandet.

Tilbudet tilrettelægges med særligt henblik på, at den unge opnår kvalifikationer, der kan give den unge mulighed for at gennemføre en erhvervsrettet uddannelse.

Produktionsskolernes pædagogik er bygget op omkring aktiviteter i forskellige værksteder med udgangspunkt i praktisk arbejde og opgaveløsning – med henblik på reel produktion og afsætning – kom-

kombineret med relevant teoretisk undervisning i forlængelse heraf. Derudover tilbyder skolerne undervisning i almene fag, så deltagerne bliver forberedt til at gå i gang med en kompetencegivende erhvervsrettet ungdomsuddannelse.

Op til 1/3 af tiden i et produktionsskoleforløb kan anvendes til undervisning, uddannelse og kurser, som er oprettet ved eller i medfør af en uddannelseslov fx VUC og erhvervsuddannelser. Optagelse og udmelding af deltagere i et produktionsskoleforløb finder sted løbende under hensyn til de enkelte deltageres behov, og opholdet kan almindeligvis højst have en varighed på et år. Den gennemsnitlige varighed for et produktionsskoleophold er ca. 5 måneder.

I 2002 var der ca. 5.550 årselever inkl. aktiverede. Dette svarer til ca. 12.000 personer på årsbasis. I 2002 overgik 40% af eleverne til uddannelse og 21,5% til ordinær beskæftigelse, resten overgik til fx beskæftigelse med tilskud, aktivering og værnepligt.

TAMU

TAMU – Træningskolernes arbejdsmarkedsuddannelser - gennemføres på 6 skoler fordelt ud over landet. Der tilbydes særligt tilrettelagte kompetencegivende arbejdsmarkedsuddannelser, erhvervsforberedende uddannelser og arbejdsmarkedstræning.

Målgruppen er stærkt belastede unge i alderen 18 til 30 år, hvor en ekstraordinær uddannelsesindsats er nødvendig, hvis det hidtidige sociale mønster skal brydes. Næsten alle elever er mellem 18 og 25 år, og de er kendetegnet ved at have sociale problemer, misbrugsproblemer eller en kriminel fortid. Antallet af deltagere med anden etnisk baggrund end dansk er steget markant fra at udgøre ca. 20% i 1999 til ca. 30% i 2003. Der er typisk tale om sent ankomne flygtninge/indvandrere.

TAMU's uddannelsesindsats sigter på at lære den enkelte elev at overskue kort- og langsigtede konsekvenser af egne handlinger i en arbejdsmæssig og social sammenhæng. Såfremt en elev begår kriminalitet i forbindelse med et TAMU-forløb, er konsekvensen, at den pågældende bortvises fra uddannelsesforløbet. Hermed er sigtet klart, idet eleven lærer at tage ansvar for egne handlinger og de efterfølgende konsekvenser, som eleven er bekendt med på forhånd.

Til TAMU-forløbene er tilknyttet en praktisk del, som foregår under arbejdspladslignende vilkår, hvor der fokuseres på såvel personlige og sociale kompetencer, der er nødvendige for at indgå i en arbejds-situation, som på mere teknisk/faglige kompetencer, der kræves i den pågældende arbejds-situation.

Uddannelserne er tilrettelagt som individuelle forløb, der gennemføres over 34 uger, med et målrettet udlusningsforløb.

Erhvervsgrunduddannelse – EGU

Unge flygtninge og indvandrere under 25 år og andre praktisk orienterede unge, der af forskellige årsager ikke er gået i gang med en ungdomsuddannelse eller endnu ikke har fået fast fodfæste på arbejdsmarkedet kan tilbydes optagelse på erhvervsgrunduddannelsen.

Egu er en erhvervskompetencegivende, individuelt tilrettelagt vekseluddannelse (skoleundervisning + praktikuddannelse), der er såvel beskæftigelsesrettet som rettet mod fortsat uddannelse. Praktikophold kombineres med fagligt relevante skoledele i et samlet 1½-3 årigt forløb, hvor skoledelen har en varighed fra 20 til 40 uger. Skoleelementerne hentes fra en række eksisterende uddannelser.

Kommuner, produktionsskoler og erhvervsskoler kan oprette egu. Erhvervsskoler kan dog alene oprette egu for ledige dagpengeberettigede unge under 25 år. I egu-elevens uddannelsesplan beskrives forløbet, og den kompetence eleven ønsker at opnå inden for et fagligt område.

Målgruppen for egu er unge, der er i en utilfredsstillende uddannelses- eller beskæftigelsesmæssig situation, dvs. unge, der af forskellige årsager ikke er gået i gang med en ungdomsuddannelse eller endnu ikke har fået fast fodfæste på arbejdsmarkedet. Der er typisk tale om praktisk orienterede og ofte uddannelsessvage, mindre bogligt indstillede unge.

Formålet med egu er, at egu-eleverne opnår personlige, sociale og faglige kvalifikationer, som giver umiddelbart grundlag for beskæftigelse samt forudsætninger for eventuelt at fortsætte i en af de ordinære ungdomsuddannelser. Hvis eleven fortsætter i uddannelse, skal der i videst muligt omfang gives merit. Efter gennemført egu opnår eleverne dimittendrettigheder med hensyn til optagelse i en arbejdsløshedskasse, når betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt.

Landbrugsuddannelser – faglært landmand

Landbrugsuddannelserne i henhold til lov om landbrugsuddannelser udbydes på landbrugsskolerne og omfatter en grunduddannelse til faglært landmand, som har en varighed på 3½ år, hvoraf hovedparten er praktik og 52 uger på skole.

Uddannelsen indledes med et fleksibelt skoleophold på 8 uger, der kan forlænges med op til 8 uger for elever med manglende kendskab til landbrugserhvervet. Skoleopholdet kan forkortes ned til 4 uger for elever med kendskab til landbruget. Overbygningsuddannelserne er almindeligvis rettet mod ejere og ledere i landbrugserhvervet.

Sosu-uddannelserne

Uddannelserne til social- og sundhedshjælper og social- og sundhedsassistent samt den pædagogiske grunduddannelse (pgu) kan være relevante for flygtninge og indvandrere, idet der er tale om praktiske orienterede uddannelser inden for et beskæftigelsesområde, hvor der forventes at være mangel på uddannet arbejdskraft fremover.

Uddannelserne er tilrettelagt som vekseluddannelser (skoleundervisning og praktikuddannelse) og gennemføres på grundlag af en ansættelsesaftale mellem eleven og et amtsråd, en kommunalbestyrelse eller bestyrelsen for Hovedstadens Sygehusfællesskab.

Eleverne får elevløn under hele uddannelsesforløbet, jf. overenskomst mellem ARF, KL og FOA. Uddannelserne kan dog også indledes med et grundforløb, der er ulønnet og ikke i sig selv erhvervskompetencegivende. På grundforløbet kan elever over 18 år oppebære SU.

Uddannelsessystemet er trinvist opbygget og består af uddannelsen til social- og sundhedshjælper (1 år 2 mdr. med mindst 24 ugers skoleundervisning) med overbygningsuddannelsen til social- og sundhedsassistent (1 år 8 mdr. med mindst 32 ugers skoleundervisning) samt den pædagogiske grunduddannelse (1 år 7½ mdr. med mindst 50 ugers skoleundervisning). Social- og sundhedsassistentuddannelsen leder til de videregående social- og sundhedsuddannelser, fx sygeplejerskeuddannelsen.

Uddannelserne indledes med et grundforløb af 20 til 40 ugers varighed. Grundforløbet er tilrettelagt for unge, der kommer direkte fra 9. klasse i grundskolen, og for andre unge (op til 25 år), der har behov herfor.

Optagelse til grundforløbet og uddannelserne efter grundforløbet sker efter ansøgning til en skole, der udbyder disse uddannelsesaktiviteter. Optagelse er betinget af, at ansøgeren ud over adgangsbetingelserne opfylder de supplerende personlige kvalifikationskriterier, som de ansættende myndigheder inden for det enkelte amt har pligt til at fastsætte.

Skolen optager de formelt og reelt bedst kvalificerede ansøgere. Skolens optag sker ud fra en samlet bedømmelse af ansøgerne på baggrund af de fastlagte supplerende kvalifikationskriterier, der vedrører ansøgerens personlige forudsætninger for uddannelsen. Skolen formidler ovennævnte ansættelsesaftale og foranlediger i tilknytning til optagelsen, at ansættelseskontrakten underskrives af parterne.

En nærmere omtale og gennemgang af disse uddannelser fremgår af kapitel 3.

Erhvervsuddannelserne

De tekniske og merkantile erhvervsuddannelser er oprettet i henhold til lov om erhvervsuddannelser og er tilrettelagt som vekseluddannelser (skoleundervisning + praktikuddannelse), som gennemføres på grundlag af en uddannelsesaftale – eller evt. skolepraktik – mellem eleven og en privat eller offentlig arbejdsgiver. Eleverne uddannes i overensstemmelse med bekendtgørelsen for den enkelte uddannelse og oppebærer overenskomstmæssige løn- og ansættelsesforhold fastlagt i overenskomsterne mellem arbejdsmarkedets parter.

Uddannelserne varer mellem 2 og 5½ år, hvoraf typisk 2/3 af uddannelsesstiden foregår i praktik.

Erhvervsuddannelserne henvender sig til både unge og voksne med fleksible og individuelle uddannelsesmuligheder, som tager højde for tidligere erhvervede kompetencer (realkompetence). Hermed bliver den enkelte elevs vej gennem uddannelsen fastlagt ved en individuel realkompetencevurdering og en efterfølgende individuel personlig uddannelsesplan.

Erhvervsuddannelserne indledes med et grundforløb, der er ulønnet og ikke i sig selv kompetencegivende. Grundforløbet har en fleksibel varighed på op til 116 uger (gælder for de merkantile erhvervsuddannelser) og består af en obligatorisk og valgfri del. Alt efter elevens forudsætninger og uddannelsesvalg udarbejdes elevens personlige uddannelsesplan, så den indeholder de uddannelsesaktiviteter, der kan føre eleven frem til det ønskede hovedforløb i den ønskede uddannelse. Grundforløbet kan i den forbindelse bl.a. tilrettelægges således, at en elev med flygtninge- eller indvandrerbaggrund kan følge danskundervisning på et sprogcenter eller på selve erhvervsskolen samtidig med uddannelsen.

Optagelse i et grundforløb sker efter ansøgning til en erhvervsskole, der udbyder den valgte indgang og/ eller uddannelse. Optagelse er betinget af, at ansøgeren opfylder adgangsbetingelserne, som for erhvervsuddannelserne er opfyldelse af undervisningsforpligtelsen efter folkeskoleloven. Ved optagelse af udlændinge kan skolen forlange en prøve i dansk bestået inden optagelse.

Skolen optager de ansøgere, der opfylder ovennævnte betingelser på grundforløbet. Der kan for optagelse på enkeltuddannelser være adgangs begrænsning for elever uden uddannelsesaftale. Herudover udbydes nogle uddannelser uden adgang til skolepraktik.

Elever, der går praktikadgangsvejen og således allerede før grundforløbet har indgået en uddannelsesaftale, får løn i grundforløbet.

En nærmere omtale og gennemgang af erhvervsuddannelserne fremgår af kapitel 4.

Arbejdsmarkedsuddannelserne

Flygtninge og indvandrere, der har behov for at forbedre deres kompetencer med henblik på en konkret beskæftigelsesmulighed kan tilbydes arbejdsmarkedsuddannelse. Arbejdsmarkedsuddannelserne udvikles og gennemføres som erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse, evt. på grundlag af en kompetenceafklaring. Det centrale formål er at vedligeholde, udbygge og forbedre deltagernes kompetencer i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov samt bidrage til videre kompetenceudvikling.

En ny lov om arbejdsmarkedsuddannelser træder i kraft 1. januar 2004. Det nye AMU-koncept bygger på ca. 136 fælles kompetencebeskrivelser, som retter sig mod centrale jobområder på arbejdsmarkedet. Til hver kompetencebeskrivelse er der knyttet en bred vifte af AMU-uddannelser og udvalgte enkeltfag fra de erhvervsrettede grunduddannelser. De kan sammensættes fleksibelt, så de dækker virksomheders og medarbejderes konkrete behov såvel på kort og lidt længere sigt. Mange AMU-uddannelser samt EUD-enkeltfag er meritgivende. Varigheden varierer fra under en dag til egentlige grunduddannelser tilrettelagt for voksne. Arbejdsmarkedsuddannelser udbydes typisk på AMU-centre, tekniske skoler, handelsskoler og sosu-skoler.

AMU har et særligt tilbud, som er rettet mod flygtninge og indvandrere. Tilbudet består af forløb, hvor ovennævnte uddannelser kombineres med dansk som andetsprog og evt. praktik. Der er også mulighed for at inddrage arbejdsmarkedsuddannelser specielt rettet mod flygtninge og indvandrere samt at forlænge den normerede varighed for det pågældende forløbs enkelte elementer med 25%.

En nærmere omtale og gennemgang af arbejdsmarkedsuddannelserne fremgår af kapitel 5.

2. Sammenfatning af arbejdsgruppens forslag

Udvalgets anbefalinger:

Uddannelsessystemet – og her især de erhvervsrettede ungdomsuddannelser - skal i højere grad gøres attraktivt og fleksibelt så flere praktisk anlagte unge og flygtninge og indvandrere fremover gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse. Anbefalingerne og overvejelserne fra den tværministerielle gruppe kan sammenfattes i følgende overskrifter:

- **Praktik og egentlig jobtræning.** Praktik og egentlig jobtræning er en hjørnesteen i en forbedret integrationsindsats, og tilbud herom må derfor i videst muligt omfang etableres og integreres i de kompetencegivende erhvervsrettede uddannelser. Det foreslås, at de eksisterende forkurser (introduktionsforløb) for flygtninge og indvandrere på social- og sundhedsuddannelserne erstattes af et særligt tilrettelagt grundforløb, som bygger på praktik, sprogundervisning med kultur- og samfundsforståelse og samlæsning med elever på det ordinære grundforløb for så vidt angår den fagrettede undervisning. Tilsvarende tilbud etableres som forsøg indenfor rammerne af erhvervsuddannelserne. For sosu-uddannelserne betyder det, at også voksne efter skolens konkrete vurdering kan optages på et grundforløb.
- **Gennemsigtighed i forhold til de dansksproglige adgangskrav.** Der indføres en øvre ensartet grænse for, hvor højt et dansksprogligt niveau sosu-skolerne kan kræve i forbindelse med optagelse på social- og sundhedshjælperuddannelsen og den pædagogiske grunduddannelse.
- **Realkompetencevurdering.** For at imødekomme elevernes forskellige behov skal uddannelserne i højere grad bygge videre på elevernes forudgående erfaringer og kvalifikationer. Et tilbud om realkompetencevurdering af eleven, personlige uddannelsesplaner og en understregning af betydningen af anerkendelse af praktisk erhvervede kompetencer, skal styrke målgruppens adgang til og muligheder for at gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse.
- **Nemmere adgang for praktisk orienterede ansøgere til social- og sundhedshjælperuddannelsen.** Der foreslås ændringer i optagelseskriterierne for sosu-hjælperuddannelsen med henblik på at sikre adgang for praktisk orienterede ansøgere samt flygtninge og indvandrere. Dette skal ske dels ved at give elever, der på tilfredsstillende måde har gennemført et grundforløb en overvejende sandsynlighed for at blive optaget på social- og sundhedshjælperuddannelsen, dels ved at det er afgørende, at skolerne lægger særlig vægt på ansøgernes forudgående praktisk erhvervede kompetencer.
- **Nye tilbud om kortere og individuelt tilpassede erhvervsuddannelser.** Nye tilbud om kortere og skræddersyede erhvervsuddannelser giver bedre muligheder for de praktisk anlagte elever. De eksisterende muligheder for at påbegynde en erhvervsuddannelse i en virksomhed er et

et attraktivt tilbud for målgruppen og bør fremmes. Undervisningsministeren vil - efter vedtagelsen af det seneste forslag til ændring af erhvervsuddannelsesloven - om nødvendigt kunne nedsætte ad hoc-udvalg til at varetage de opgaver og funktioner, som ellers varetages af faglige udvalg, såfremt disse udvalg ikke viser tilstrækkelig handlekraft på området.

- **Fleksible rammer.** Rammerne for erhvervsuddannelserne er meget fleksible og muliggør, at varigheden af uddannelserne tilpasses den enkeltes forudsætninger. På sosu-området er grundforløbet også fleksibelt og kan vare mellem 20 – 40 uger. En lignende fleksibilitet foreslås indbygget i den egentlige social- og sundhedshjælperuddannelse ligesom praktikoplæringen styrkes gennem en særlig målrettet støtte og vejledning til elever med flygtninge- og indvandrerbaggrund og praktisk orienterede elever.
- **Kritisk gennemgang af de boglige krav.** Indholdet og de boglige krav i sosu og erhvervsuddannelserne gennemgås med henblik på at gøre uddannelserne mere rummelige uden at jobkompetencerne svækkes. På sosu afsluttes gennemgangen senest den 1. maj 2004 og ændringerne indarbejdes efterfølgende i et forslag til ændringsbekendtgørelse på sosu. Ligeledes på sosu permanentgøres og udvides den nuværende mulighed for at opnå dispensation for undervisningen i engelsk, ligesom det bliver muligt at vælge grundfag på lavere niveauer, end i dag. Ændringsbekendtgørelsen forventes at træde i kraft 1. januar 2005.
- **Målrettet vejledning.** Mange flygtninge og indvandrere har et særligt vejledningsbehov, og det kan være vigtigt for disse med en målrettet vejledningsindsats for at få dem til at benytte de nye tilbud i erhvervsuddannelsessystemet. Der er derfor vigtigt, at der bliver sat fokus på vejledning af uddannelsessøgende med anden etnisk baggrund end dansk.

3. De grundlæggende social- og sundhedsuddannelser

3.1 Kort om uddannelserne

De grundlæggende social- og sundhedsuddannelser er ændret med en reform, der trådte i kraft 1. januar 2002, jf. lov nr. 343 16. maj 2001. Det fremgår af lovens § 43, at loven tages op til revision i folketingsåret 2005-06.

De grundlæggende social- og sundhedsuddannelser er vekseluddannelser – dvs. at eleverne skifter mellem perioder i praktik og perioder på skole. I loven er uddannelseslængden og længden af skoleundervisningen for den enkelte uddannelse angivet. Praktikuddannelsen er så den del af uddannelsesperioden, hvor eleven ikke er i skole.

Placeringen af de enkelte skole- og praktikperioder besluttet i det enkelte amt og fremgår af skolens uddannelsesordning. Der kan således være forskel fra amt til amt på, hvor i et uddannelsesforløb de enkelte perioder er placeret. Derimod er de mål, der skal nås i henholdsvis skoleundervisningen og praktikuddannelsen, de samme overalt i landet og fremgår af uddannelsesbekendtgørelsen.

Målene er fælles, men vejen til målene kan variere efter de lokale muligheder og betingelser.

Grundforløbet tilrettelægges for unge op til 25 år, der kommer direkte fra 9. klasse i grundskolen, og for andre unge, der efter skolens vurdering har behov for at forberede sig fagligt, socialt og personligt til det videre uddannelsesforløb. Forløbet varer for de fleste 20 uger og kan for elever med ønske herom og behov herfor forlænges med op til 20 uger til i alt 40 uger.

Grundforløbet har til formål, at eleven erhverver faglige og personlige kompetencer til at søge optagelse på social- og sundhedshjælperuddannelsen eller den pædagogiske grunduddannelse. Grundforløbet giver eleven lejlighed til at afklare egne uddannelsesmuligheder og -ønsker samt orientere sig om andre uddannelsesmuligheder.

Grundforløbets fleksible struktur med mulighed for varieret længde skal imødekomme forskellige behov hos elever med forskellige faglige og personlige forudsætninger og mål. Forlængelse af grundforløbet ud over 20 uger skal give den enkelte elev mulighed for at

- tilegne sig de faglige og personlige kompetencer, som er nødvendige for at kunne fortsætte i en af de efterfølgende uddannelser,
- tage et eller flere grundfag på et højere niveau end det obligatoriske for derved at udbygge sin studiekompetence og
- skabe forudsætninger for uddannelsesvalg gennem et eller flere praktikforløb.

Forlængelse kan endvidere være aktuel for personer med udenlandsk baggrund og andre elever, der har særligt behov for at styrke deres kompetencer i dansk sprog, dansk kultur og danske samfundsforhold.

Social- og sundhedshjælperuddannelsen varer 1 år og 2 måneder, hvoraf mindst 24 uger er skoleundervisning.

Uddannelsen til social- og sundhedshjælper har til formål, at eleven erhverver forudsætninger for selvstændigt og i samarbejde med andre at yde praktisk og personlig bistand til brugerens/familiens daglige livsførelse. Uddannelsen har desuden til formål, at eleven erhverver forudsætninger for at hjælpe til aktivering med henblik på at fastholde normal livsudfoldelse. Endelig har uddannelsen til formål, at eleven erhverver forudsætninger for selvstændigt at udføre omsorgsopgaver og elementære sygeplejeopgaver inden for social- og sundhedssektorens bistands-, pleje- og omsorgsområde.

Social- og sundhedsassistentuddannelsen varer 1 år og 8 måneder, hvoraf mindst 32 uger er skoleundervisning.

Uddannelsen til social- og sundhedsassistent har til formål, at eleven erhverver forudsætninger for at vurdere behov for og selvstændigt at tilrettelægge og udføre sammensatte omsorgsopgaver og aktive-rende arbejde, herunder stimulering af fysiske, intellektuelle og kreative funktioner i forhold til det enkelte menneske og grupper af borgere. Overbygningsuddannelsen har endvidere til formål, at eleven erhverver forudsætninger for at vurdere behov for og selvstændigt at tilrettelægge, udføre og evaluere grundlæggende sundheds- og sygeplejeopgaver inden for social- og sundhedssektorens bistands-, pleje- og omsorgsområde. Endelig har uddannelsen til formål, at eleven erhverver forudsætninger for at kunne udføre koordinerende og undervisende opgaver.

Desuden indgår *den pædagogiske grunduddannelse* (pgu), der varer 1 år og 7½ måned, hvoraf mindst 50 uger skal være skoleundervisning.

Den pædagogiske grunduddannelse har til formål, at eleven tilegner sig forudsætninger for alene og i samarbejde med forældre, pårørende og kolleger selvstændigt at udføre pædagogisk og omsorgsrettet arbejde i institutioner, skoler og private hjem m.v. i forhold til børn, unge og voksne med almindelige eller særlige behov herfor. Den pædagogiske grunduddannelse har endvidere til formål, at eleven erhverver forudsætninger for at igangsætte aktiviteter, der udfordrer det enkelte menneske og giver det mulighed for at tilegne sig kreative, sociale og praktiske færdigheder, udvikler dets selvstændighed og evne til at indgå i forpligtigende fællesskaber.

3.2 Optag på uddannelserne

Amtsrådet og kommunalbestyrelserne dimensionerer elevoptaget på grundforløbet og de efterfølgende uddannelser i overensstemmelse med dels egne behov, dels det samlede behov for færdiguddannede på social- og sundhedsområdet i amtskommunen med tilhørende kommuner. Dimensioneringen skal tage højde for antallet af elever, der umiddelbart eller senere ønsker at fortsætte på en mellemlang videregående social- og sundhedsuddannelse – fx sygeplejerskeuddannelsen.

For at skabe overensstemmelse mellem optagelsesproceduren på de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser og de øvrige ungdomsuddannelser er der med reformen fra 2002 indført *skoleoptag*. Dette betyder, at ansøgere til de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser søger om optagelse på en social- og sundhedsskole - i modsætning til den tidligere ordning, hvor der skulle søges om uddannelsesplads i den enkelte kommune eller amtskommune.

Det er skolerne, der forestår optagelsen af elever. Det sker inden for en dimensionering fastsat i den enkelte amt af amtsrådet og kommunalbestyrelserne i overensstemmelse med deres behov for uddannet arbejdskraft. Efter optagelsen formidler skolen efterfølgende elevens ansættelsesaftale med en kommune og (for pgu's vedkommende) tillige amtskommunen.

Optagelsen på *social- og sundhedshjælperuddannelsen og pgu* sker i dag efter følgende regler:

- Adgang til at søge optagelse på *grundforløbet* har unge, der har afsluttet grundskolens 9. klasse og andre unge (op til 25 år) med behov herfor.

Skolerne skal ved udvælgelsen af eleverne desuden bruge de centralt fastsatte supplerende kvalifikationskriterier, som vedrører elevens interesse og engagement i relation til uddannelsen og beskæftigelsesområdet samt social forståelse og interesse for fortsat personlig udvikling. Kriterierne fastsættes af Undervisningsministeriet.

- Direkte adgang til *social- og sundhedshjælperuddannelsen og pgu* kan opnås, når eleven har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven og enten grundforløb, et års anden undervisning eller erhvervserfaring eller tilsvarende kvalifikationer erhvervet i udlandet.

Skolerne skal desuden bruge de supplerende kvalifikationskriterier, som fastsættes af de ansættende myndigheder inden for det enkelte amt. De supplerende personlige kvalifikationskriterier for optagelse på uddannelserne fastsættes af de regionale ansættende kommunale myndigheder og gælder for alle optag inden for det pågældende amt med tilhørende kommuner. Kvalifikationskriterierne kan fx være, at ansøgeren udtrykker interesse og engagement for uddannelsen og arbejdet inden for uddannelsesområdet, tilkendegiver interesse og lyst til at indgå positivt i samarbejde med andre mennesker, giver udtryk for social forståelse og udtrykker interesse i fortsat personlig udvikling eller at ansøgeren har en ren straffeattest.

- Kriterierne skal være offentligt tilgængelige, så den enkelte ansøger kan vurdere, om han eller hun lever op til dem. Potentielle ansøgere kan søge vejledning på skolen, om hvordan de kan arbejde for at styrke deres personlige kvalifikationer.
- For voksne over 25 år med en nærmere fastsat arbejds erfaring fra beskæftigelsesområdet udbydes uddannelserne som voksenforløb. På *social- og sundhedshjælperuddannelsen* består forløbet af 23 ugers skoleundervisning og individuelt tilrettelagt praktik. For at blive optaget på voksenforløbet til *social- og sundhedshjælper* skal ansøgeren inden for de seneste 5 år have været beskæftiget indenfor området svarende til 3 års beskæftigelse med 24 timer pr. uge.

Adgang til beskæftigelsesområdet er ikke betinget af forudgående uddannelse. Kommunerne kan formelt set ansætte, hvem de vil, efter at et tidligere krav om uddannelse blev fjernet fra den sociale lovgivning i 1996. Det blev dog i bemærkningerne til lovforslaget fastslået, at fjernelsen af kravet ikke skulle medføre en ændring af kvalifikationsprofilen på medarbejderne i hjemmeplejen. Der er pt. ifølge KL omkring 4.000 medarbejdere i hjemmeplejen uden relevant uddannelsesbaggrund.

- Optagelse på *social- og sundhedsassistentuddannelsen* sker efter gennemført *social- og sundhedshjælperuddannelse*. For at blive optaget direkte på *social- og sundhedsassistentuddannelsen* uden forudgående *social- og sundhedshjælperuddannelse*, skal eleven have tilsvarende forudsætninger indhentet gennem andre relevante uddannelses- og/eller erhvervserfaringer eller tilsvarende kvalifikationer erhvervet i udlandet. Disse erfaringer skal have en varighed svarende til *social- og sundhedshjælperuddannelsen*.

Skolen skal optage de elever på uddannelserne, som ud fra en samlet bedømmelse af ansøgerne

vurderes bedst egnede. Vurderingen sker på baggrund af dels de generelle, i loven fastsatte adgangsbetingelser, dels af supplerende kvalifikationskriterier, der vedrører ansøgerens personlige forudsætninger for uddannelsen.

De supplerende personlige kvalifikationskriterier for optagelse på uddannelserne fastsættes af de regionale ansættende kommunale myndigheder og gælder for alle optag inden for det pågældende amt med tilhørende kommuner. Kvalifikationskriterierne kan fx være, at ansøgeren udtrykker interesse og engagement for uddannelsen og arbejdet inden for uddannelsesområdet, tilkendegiver interesse og lyst til at indgå positivt i samarbejde med andre mennesker, giver udtryk for social forståelse og udtrykker interesse i fortsat personlig udvikling.

De kommunale myndigheder er fortsat arbejdsgivere for elever i social- og sundhedshjælperuddannelsen, social- og sundhedsassistentuddannelsen og i den pædagogiske grunduddannelse. Det indebærer, at der som hidtil skal indgås en ansættelsesaftale, der sikrer eleven ansættelse med overenskomstmæssig løn i en periode, der svarer til elevens samlede uddannelsesforløb.

Skolen formidler ansættelsesaftalen og hjælper med til, at ansættelseskontrakten underskrives af parterne i tilknytning til optagelsen.

Kommunen kan i særlige tilfælde undlade at ansætte en bestemt elev, såfremt elevens personlige forhold tilsiger det. I sådanne tilfælde begrundes myndigheden sin afgørelse over for skolen. Skolen vurderer i det konkrete tilfælde, om der er grundlag for at formidle ansættelse af eleven ved en anden ansættende myndighed.

Ved optagelse på de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser er der ikke fastsat et formelt krav om forudgående dansk kundskaber. Imidlertid vurderer skolerne i forbindelse med optagelse af ansøgere med udenlandsk baggrund, om den pågældende ansøger efter skolens egen vurdering har de fornødne dansksproglige forudsætninger typisk i form af dokumenterede danskprøver. I tilfælde, hvor skolen vurderer, at en ansøger ikke har de fornødne forudsætninger, meddeles den pågældende afslag på optagelse.

3.3 Indslusningsforløb for flygtninge og indvandrere

Specielle tilbud til flygtninge og indvandrere om et uddannelsesforløb, der fører frem til optag på især social- og sundhedsuddannelserne er blevet udviklet og gennemført på sosu-skolerne i de seneste år. Forløbene kaldes forskelligt de forskellige steder - indslusningsforløb, introduktionskurser eller forkurser – hvilket dækker over, at der er tale om forløb, der udvikles af den enkelte skole i samarbejde med sprogskoler og de kommuner, der har integrationsansvaret for de pågældende elever.

I 2001 fik Undervisningsministeriet foretaget en undersøgelse af erfaringerne med disse forløb på sosu. Undersøgelsens resultater er rapporteret i: Indslusningsforløb for flerkulturelle elever på sosu og pgu, Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 6 - 2001. Hæftet kan findes på Undervisningsministeriets hjemmeside på adressen: <http://pub.uvm.dk/2001/indslus/>

I hæftet sammenfattes erfaringerne i følgende **10 anbefalinger** til kommende forløb:

1. at undervisningsdelen af forløbene strækker sig over 30-35 uger.

2. at der foretages en grundig indledende visitation, der bl.a. afdækker elevernes danskniveau og motivation.
3. at forløbene placeres på de skoler, hvor den ordinære uddannelse foregår.
4. at en fast lærergruppe har ansvaret for undervisning mv. på det enkelte forløb.
5. at forløbene introducerer forskellige undervisningsmetoder, fx gruppearbejde.
6. at forløbene omfatter praktik.
7. at danskundervisningen og den erhvervsfaglige undervisning integreres.
8. at eleverne garanteres en elevplads, hvis indslusningsforløbet er gennemført tilfredsstillende.
9. at der foretages en overordnet afklaring af elevernes reelle muligheder for at opnå elevplads på pgu efter deltagelse i et indslusningsforløb.
10. at der etableres et netværk for skoler med indslusningsforløb med henblik på udveksling af erfaringer og udvikling af forløbene.

Undervisningsministeriet har ved e-mail af 10. oktober 2003 spurgt 7 sosu-skoler, som har erfaringer med forkurser for flygtninge og indvandrere, om disse anbefalinger efter skolernes vurdering stadig har sin gyldighed - og om de er fyldestgørende.

Derudover er skolerne blevet bedt om at svare på, hvordan de finansierer deres indslusningsforløb, hvem de samarbejder med om oprettelsen og gennemførelsen af forløbene samt om indførelse af skoleoptag har givet problemer med, at elever, der har gennemført et indslusningsforløb, ikke efterfølgende er blevet optaget på den ordinære uddannelse

- om anbefalingerne

Skolerne har alle oplyst, at de 10 anbefalinger stadig er gældende.

Skolerne har forsøgt med forkurser af forskellige længde, og længden er naturligvis afhængig af elevernes forudsætninger, men en længde på de foreslåede 30-35 uger er stadig et godt bud, når eleverne skal kvalificeres til at påbegynde en grundlæggende social- og sundhedsuddannelse. En enkelt skole mener dog, at forløbene ikke må være kortere end 40-45 uger.

Der er tre skoler, der understreger vigtigheden af at støtte eleverne også i praktikken. Der bør sættes ressourcer af til denne støtte. En enkelt skole tilbyder et specielt vejlederkursus, hvor skole- og praktikdelen får drøftet målene for forløbet igennem, så de kan supplere hinanden undervejs. Samme skole tilkendegiver i øvrigt, at det er i praktikken, at eleverne får øget kendskabet til kulturforskelle og sprog og dermed også øget forståelsen for den betydning for deres integration, som skoleundervisningen har. En anden skole mener, at elevernes sproglige udvikling i praktikperioderne skal støttes op fra skolens side.

Samme skole har yderligere to forslag til anbefalinger: For det første, at man skal fra skolens side skal være indstillet på og i stand til på praktikstedet at kortlægge og sondre imellem, om eventuelle uddannelsesmæssige problemer i praktikken er baseret på kulturelle, sproglige eller personlige problemer. Og for det andet understreges det, at der skal være et samarbejde mellem forkursets lærere og lærergruppen på de efterfølgende uddannelser.

Skolerne bemærker vedrørende anbefalingernes punkt 9, at muligheden for at opnå en plads på den pædagogiske grunduddannelse er afhængig af, at kommunerne opretter uddannelsespladser.

- om finansiering

Kurserne finansieres på forskellige måde: Mest almindeligt er, at kurserne udbydes som indtægtsdækket virksomhed, hvor betalingen i princippet er kursisternes egenbetaling, der dog i praksis finansieres af Arbejdsformidlingen eller kursisternes hjemkommuner i forbindelse med kursisternes integrationsforløb. Nogle enkelte finansieres via sosu-skolens eget budget, og der kan også være tale om forlagt undervisning fra det kommunale sprogcenter. For familiesammenførte udlændige får kommunerne imidlertid ikke statslige tilskud til aktivering som led i uddannelsesaktiviteter.

Det betyder, at eleverne enten ikke kan blive optaget på social- og sundhedshjælperuddannelsen eller bliver optaget med for dårlige sproglige og sociokulturelle kompetencer til at klare hjælperuddannelsen.

En skole bemærker, at det er de samme kommuner, der ikke er villige til at betale for en evt. forlængelse af den ordinære uddannelse med baggrund i manglende forkundskaber. Det er efter skolens opfattelse meget uheldigt, og derfor bør der findes en solidarisk finansiering af forkurser for flygtninge og indvandrere.

- om samarbejdspartnere

Hovedsamarbejdspartneren er overalt sprogskolerne. Og derudover kursisternes hjemkommuner og Arbejdsformidlingen.

- om det efterfølgende optag af eleverne fra forkurset

Det faktum, at der er flere ansøgere til uddannelserne, end der er elevpladser, kan give problemer, fordi det ikke er muligt under de nugældende regler at give deltagere i forkurser en fortrinsstilling ved optagelse på uddannelserne, da de i givet fald ville skubbe andre mere kvalificerede ansøgere ud.

Nogle skoler har måttet afvise ansøgere fra forkurser, fordi ansøgere udefra har været bedre kvalificeret til at blive optaget på uddannelsen, mens andre skoler oplyser, at de hidtil ikke har haft problemer med ikke at kunne optage eleverne fra et forkursus – men at de ser i øjnene, at problemet kan opstå som følge af den stigende generelle interesse for at komme ind på uddannelserne.

En enkelt skole overvejer, om den (på trods af reglerne) skal give ansøgere fra forkurser positiv særbehandling ved optag på hjælperuddannelsen. En anden skole har allerede aftalt med de betalende kommuner, at eleverne bliver optaget på hjælperuddannelsen.

En anden skole har erfaring for, at skoleoptaget øger muligheden for, at eleverne fra indslusningsforløbene optages på uddannelserne, dels fordi nogle af kommunerne i amtet tidligere undlod at ansætte flygtninge og indvandrere som elever, da de selv stod for optaget, dels fordi forløbene giver skolen mulighed for bedre at kvalificere eleverne til uddannelsernes optagelseskrav og for at give eleverne ekstra støtte og vejledning gennem forløbene.

3.4 Social- og sundhedsskolernes vurdering af optagelsessystem og faglige niveau i relation indsatsen for at integrere flygtninge og indvandrere

Undervisningsministeriet har den 25. september 2003 udsendt et antal spørgsmål til social- og sundhedsskolerne med henblik på at belyse, hvordan flygtninge og indvandrere bedre kan integreres i uddannelserne. Nedenfor opsummeres besvarelsenerne.

Arsager til afslag på optag

For at belyse i hvilket omfang, kravet om mundtlig og skriftligt dansk udgør en barriere for, at flygtninge og indvandrere kan optages på social- og sundhedsuddannelserne, er skolerne blevet bedt om at svare på spørgsmålet: *Hvor mange ansøgere til de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser blev sidste år meddelt afslag på deres ansøgning om optagelse på baggrund af utilstrækkelige danskesproglige kvalifikationer, og hvor mange blev meddelt afslag på baggrund af andre manglende kvalifikationer og i givet fald hvilke?*

To tredjedel af skolerne har direkte svaret på spørgsmålet. Når nogle skoler ikke har svaret er begrundelsen hovedsageligt manglende registrering, ligesom der skal tages højde for, at skolerne i mange tilfælde ikke sidder inde med tallene for hele 2002, da kommunerne ofte har stået for optagelsen i begyndelsen af året.

Blandt de 19 skoler, der har besvaret spørgsmålet, angiver de 10, at ingen ansøgere er blevet afvist som følge af manglende danskkompetencer. To af de resterende besvarelser angiver antallet som 'få', mens de sidste 7 angiver et tal mellem 1 og 5 ansøgere – altså et forsvindende lille antal.

Flere skoler meddeler, at der ydes en del vejledning på området, fx i form af henvisning til sprogskole eller lignende, hvorfor flere af disse ansøgere forventeligt vender tilbage senere. Samtidig tyder den forudgående vejledning på, at de sproglige barrierer er større end umiddelbart antydnet, da en del barrierer fjernes gennem fx sprogskoleundervisning, inden ansøgningerne indsendes. Dette er et par af skolerne inde på.

Arsager til færre optag end skolerne er dimensioneret til

Social- og sundhedsuddannelserne er blevet meget populære, og ansøgetallene overgår i de fleste tilfælde dimensioneringen. Alligevel har skolerne i flere tilfælde optaget færre ansøgere, end de var dimensioneret til. Skolerne blev bedt om at svare på spørgsmålet: *I tilfælde af, at skolen sidste år optog færre ansøgere på de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser, end skolen var dimensioneret til, hvad var da årsagen hertil?*

Det fremgår af besvarelsenerne, at det umiddelbare ansøgetal i mange tilfælde fremtræder som større end det reelle ansøgetal, idet mange ansøgere vælger at trække deres ansøgning tilbage, idet de ønsker at flytte til et senere optag, ikke møder til interviews, eller ikke fremsender dokumentation eller lignende.

For så vidt angår *social- og sundhedsbistandsuddannelsen* peger flere skoler på kommunernes manglende oprettelse af det antal praktikpladser, som de indgår i den samlede dimensionering som årsag til, at det reelle antal optagne bliver lavere end den forventede dimensionering. Et par skoler beretter, at det begrænsede tilbud om voksenelevløb betyder, at et større antal ansøgere over 25 år, der ikke fik tilbudt voksenelevløb, af økonomiske grunde afstod fra at gennemføre uddannelsen, idet de ikke kunne eller ville gennemføre uddannelsen på almindelig elevløb. En skole beretter, at den trods tilstrækkelige ansø-

ansøgere ikke opfylder dimensioneringen, idet eleverne ikke ønsker ansættelse i amtets mere eller mindre perifert beliggende kommuner.

De hyppigst nævnte årsager til den manglende opfyldelse af dimensioneringen er altså kommunernes manglende oprettelse af praktikpladser samt det begrænsede antal pladser på voksenelevløv. Samtidig skal der tages højde for, at det umiddelbare ansøgertal ofte er langt større end det reelle ansøgertal, hvorved flere skoler alligevel oplever, at de har for få ansøgere.

For at grave et spadestik dybere, har arbejdsgruppen udarbejdet følgende

Analyse af problemet på social- og sundhedshjælperuddannelsen i 2003:

I 2003 blev der optaget 626 elever færre end der var dimensioneret med. Sosu-skolen i Københavns Kommune tegner sig for 456 af disse manglende optag – altså langt over 2/3 af det manglende optag. Københavns Kommune udgør således et specielt problem og oplyser, at man her efter 11 års erfaring med skoleoptag har et forhold mellem ansøgere og reelt påbegyndte elever på 2:1. Der er dog en positiv tendens at spore også i København, hvor antallet af elever er mere end fordoblet fra 2002 til 2003.

De resterende 170 manglende optag fordeler sig på 9 af de resterende 14 amter – Frederiksberg Kommune fylder deres dimensionering ud.

Ses udelukkende på de af amterne, der har mere end 10 manglende optag og deres begrundelser herfor, fås følgende billede:

Københavns amt: 46 manglende optag

Begrundelse: Man har for få ansøgere under 25 år i forhold til dimensioneringen, herunder meget få ansøgere fra de tre nordlige kommuner. Blandt de voksne ansøgere er der mange, der melder fra, da de ikke kan gennemføre uddannelsen på almindelig elevløv, og derfor selv afstår fra at gennemføre uddannelsen af økonomiske grunde.

Vestsjælland: 25 manglende optag

Begrundelse: Kommunerne har ikke oprettet det antal praktikpladser, som de var forpligtet til ifølge dimensioneringen.

Sønderjylland: 25 manglende optag

Begrundelse: Kommunerne har ikke oprettet det antal praktikpladser, som de var forpligtet til ifølge dimensioneringen.

Fyn: 19 manglende optag

De tre skoler meddeler samstemmende, at de har fyldt helt op i henhold til dimensioneringen. Der må derfor være en fejl i Amtsrådsforeningens tal, for så vidt angår Fyns amt.

Det kan således konkluderes, at det ikke er i skoleoptaget, at årsagerne til gabet mellem dimensioneringen og det faktiske optag skal findes. Det kan ligeledes konkluderes, at der reelt ikke findes et antal ”restpladser”, som kan bruges af andre grupper – fx flygtninge og indvandrere – andre steder end måske i Københavns Kommune.

Barrierer for optagelse af flygtninge og indvandrere

Skolerne er blevet bedt om at svare på spørgsmålet: *Er det skolens opfattelse, at de boglige krav ved optaget på uddannelserne virker som en barriere for optagelse af flygtninge og indvandrere og af unge, der har vist deres duelighed i praksis?*

Størstedelen af skolerne (over 4/5) mener ikke, at de boglige krav er en barriere for optagelsen af flygtninge og indvandrere. Af barrierer for optagelse af flygtninge og indvandrere er det hovedsagligt kravet om tilstrækkelige danskundskaber (mundtligt og skriftligt), der gør sig gældende, et krav, der også udgør et problem for nogle af de andre ansøgere. Desuden nævnes de sociokulturelle forskelligheder som et problem.

Generelt er skolerne enige om, at de sproglige krav og de sociokulturelle kompetencer er en forudsætning for, at eleverne kan leve op til de krav, som praktikken stiller.

- barrierer for flygtninge og indvandreres gennemførelse af uddannelserne

Skolerne er blevet bedt om at svare på spørgsmålet: *Er det skolens opfattelse, at der for øjeblikket er så høje boglige krav i uddannelserne, at blandt andet flygtninge og indvandrere ikke formår at gennemføre uddannelserne?*

Langt størstedelen af skolerne (over ¾) mener ikke, at de boglige krav udgør en barriere for flygtninge og indvandrers optagelsen og gennemførelse af uddannelserne.

I det omfang, der eksisterer barrierer, gør de dansksproglige krav sig især gældende, hvad angår optagelsen på uddannelserne. Derimod udgør sociokulturelle forskelle og sociale problemer den største barriere, hvad angår gennemførelsen af uddannelserne.

Flere af skolerne gør i øvrigt opmærksom på, at opfyldelsen af de sproglige og sociokulturelle krav er en forudsætning for, at eleverne kan klare sig i praktikken

Skoleoptagets indvirkning på elevsammensætningen

Skolerne blev endelig bedt om at svare på spørgsmålet: *Har indførelsen af skoleoptag ændret elevsammensætningen, således at der er blevet flere eller færre praktisk orienterede elever med flygtninge- eller indvandrerbaggrund?*

Det fremgår af besvarelserne, at lidt over halvdelen af skolerne ikke mener, at skoleoptaget har ændret elevsammensætningen, mens den anden halvdel mener, at de optager et stigende antal elever med flygtninge- og indvandrerbaggrund.

Et par skoler meddeler, at eleverne gennemsnitligt er blevet yngre efter reformen og skoleoptagets indførelse.

3.5 De kommunale organisationers vurdering af optagelsessystem og faglige niveau i relation indsatsen for at integrere flygtninge og indvandrere – og en indmelding fra Socialministeriet

Undervisningsministeriet og Integrationsministeriet har den 22. oktober 2003 holdt møde med Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og Københavns Kommune, hvor forskellige problemer omkring sosu-uddannelserne og integrationsindsatsen blev drøftet ud fra kommissoriet.

- om kvalitet og sproglig kompetence på beskæftigelsesområdet

Der var enighed mellem de kommunale parter om, at medarbejdere med fremmed baggrund er velkomne inden for området, og at kommunerne ønsker, at udlændingene i kommunerne bliver uddannet til arbejdet.

Kommunernes Landsforening fremhævede, at der på bistands-, pleje- og omsorgsområdet er et stigende krav til kvalitet. Herunder fremhævede KL, at evnen til at kunne formulere sig på dansk, færdighed i at kunne melde tilbage om sine observationer hos brugerne også om faglige forhold er helt afgørende for kvaliteten i arbejdet. KL fremhævede tillige, at kun ca. 10% af arbejdet i den kommunale hjemmepleje er praktisk arbejde, som fx rengøring. Resten er mere eller mindre komplicerede omsorgsopgaver, som kræver en bred uddannelsesbaggrund.

Blandt ældrebefolkningen er der i øvrigt efter KL's opfattelse et krav om, at de mennesker, der yder omsorg, skal kunne tale dansk. De ældre er ikke vant til en international kultur, og selvom også de ældre skal være villige til at omstille sig til nye vilkår, er det afgørende for kommunerne, at medarbejderne i hjemmeplejen kan kommunikere på dansk.

Københavns Kommune supplerede KL's synspunkter ved at fremhæve, at den større skriftlighed breder sig i hjemmeplejen, hvilket gør skriftlighed til en nødvendig kompetence. I øvrigt blev det fremhævet, at mange brugere af hjemmeplejen og plejehjem er svagt hørende, hvilket stiller krav til personalets evne til at tale et forståeligt dansk. I det hele taget er evnen til at kunne kommunikere med brugerne et krav til den professionalitet, som medarbejderne skal have.

Socialministeriet har i et særskilt notat – se BILAG 4 – slået fast, at alle færdiguddannede skal kunne honorere nuværende og fremtidige kvalifikationskrav, herunder en mestring af det danske sprog og et godt kendskab til og forståelse for det danske samfund, at der stadig er rum og behov for forbedring af social- og sundhedsuddannelsernes image og at medarbejdere med fremmed baggrund kan blive en væsentlig ressource for udvikling af kulturel forståelse og etablering af kontakt til gruppen af etniske ældre, der ikke mestrer det danske sprog.

- om lempelse af boglige krav

Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen og Københavns Kommune påpegede, at det statusløft, som reformen har givet sosu-uddannelserne, bør fastholdes. Det ser allerede nu – knap to år efter reformens start – ud til, at uddannelsernes imageproblem er ved at være forsvundet, hvilket bl.a. viser sig i de stigende ansøgertal. Det er af den grund vigtigt for de kommunale organisationer, at der ikke bliver slækket på de faglige krav, som reformen har sat.

De kommunale organisationer var dog parate til at medvirke til en gennemgang af fagene på sosu-uddannelserne med henblik på at foretage lempelser af de boglige krav – under forudsætning af, at lempelserne ikke vil føre til, at kvaliteten på de beskæftigelsesområder, som uddannelserne kvalificerer til, forringes. De kommunale organisationer tilkendegav, at de først ønsker en sådan gennemgang, efter at den igangværende evaluering af reformen er tilendebragt.

Optag og fastholdelse af flygtninge og indvandrere

På mødet fremhævede KL, at de ønsker en særlig ordning for optag af udlændinge – uden at det må slække på kravene i uddannelserne. Flygtninge og indvandrere må ikke opfattes som ”en anden gruppe”, men skal uddannes på lige fod med de andre (danske) elever.

KL ønsker skoleoptaget bevaret. KL ønsker dog en mulighed for dialog mellem kommunerne og skolerne, således at kommunerne får indflydelse på, hvilke elever, den enkelte kommune skal tegne uddannelsesaftale med. Det kan fx være i forbindelse med optag af flygtninge og indvandrere og praktisk orienterede ansøgere, som kommunen har kendskab til fx fra aktiveringstilbud.

Derudover ønsker KL, at der bliver etableret en form for kvoteordning til flygtninge og indvandrere, der har gennemført et forkursus eller gennem et praktikforløb har vist sig egnede til at blive beskæftiget på området, samt for elever, der har gennemført en erhvervsgrunduddannelse (egu).

Socialministeriet har i det ovenfor nævnte notat gjort rede for de sociale myndigheders vurdering af betingelserne for rekruttering og fastholdelse af personer med anden etnisk baggrund i social- og sundhedsuddannelserne. Her bør følgende forhold efter Socialministeriets opfattelse indtænkes:

- At en af de store udfordringer på pleje og omsorgsområdet i forhold til de ældre bliver at rekruttere og fastholde tilstrækkeligt kvalificeret personale.
- At social- og sundhedsuddannelserne og arbejdet som færdiguddannet har et imageproblem gående på, at det ses som et lavstatus område.
- At ældre med en anden etnisk baggrund er en voksende gruppe i det danske samfund. Mange af disse etniske ældre taler ikke det danske sprog og mangler kendskab til de muligheder, der er for at få hjælp fra det offentlige.

Forkurser

Københavns Kommune anførte, at de mange forkurser forekommer uigennemskuelige. I stedet for forkurser kunne det undersøges, om grundforløbet i højere grad kan tilpasses de særlige behov, flygtninge og indvandrere har – bl.a. for danskundervisning. Kommunen tilføjede, at fordelene ved at erstatte forkurserne med tilpassede grundforløb er, at grundforløbet kan indeholde praktik.

3.6 Lempelse af betingelserne for adgang til sosu-uddannelserne

Sproglige krav ved optagelsen

Der er bred enighed blandt interessenterne på området, om at der skal fastholdes et nødvendigt og tilstrækkeligt sprogligt niveau på uddannelsen med henblik på at sikre, at social- og sundhedshjælperen kan varetage sine funktioner i forhold til brugere, kolleger og overordnede. Omvendt er det vigtigt at sikre, at kravene om forudgående danskundskaber ikke bliver en uoverstigelig barriere for optagelse af ansøgere til uddannelserne, der har de fornødne forudsætninger for at varetage et arbejde som social- og sundhedshjælper.

Uanset at der ikke er fastsat et formelt krav om forudgående dansk kundskaber som betingelse for adgang til sosu-uddannelserne, vurderer de enkelte skoler i forbindelse med optagelse af ansøgere med udenlandsk baggrund, om den pågældende ansøger efter skolens egen vurdering har de fornødne dansksproglige forudsætninger typisk i form af dokumenterede danskprøver. I tilfælde, hvor skolen vurderer, at en ansøger ikke har de fornødne forudsætninger, meddeles den pågældende afslag på optagelse.

Arbejdsgruppen finder det vigtigt at sikre, at ansøgere, der kan dokumentere dansksproglige kvalifikationer, der sætter dem i stand til at gennemføre uddannelsen, får sikkerhed for, at de ikke efter en konkret vurdering bliver afvist med henvisning til manglende sproglige forudsætninger. Samtidig har arbejdsgruppen ønsket at sikre, at skolerne får mulighed for at optage ansøgere, der ikke opfylder det formelle danskkrav, men som efter en konkret vurdering skønnes at kunne gennemføre uddannelsen.

Det foreslås på den baggrund, at der indføres et dansksprogligt adgangskrav til social- og sundhedshjælperuddannelsen og den pædagogiske grunduddannelse.

For ansøgere der optages uden forudgående grundforløb fastsættes adgangskravet til bestået Prøve i Dansk 2, jf. bekendtgørelse om danskuddannelse for voksne udlændinge m.fl. eller tilsvarende dansksprogligt niveau, suppleret med et halv års praktisk erfaring med relevante arbejdsopgaver inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet i Danmark. Den praktiske erfaring kan i den forbindelse være erhvervet i forbindelse med praktikforløb, aktivering, ansættelse med løntilskud m.v., eller ordinær ansættelse.

Udvalget har samtidig fundet, at det bør sikres, at ansøgere, der ikke opfylder ovennævnte danskkrav, men som alligevel vurderes at være egnede til optagelse – fx på grund af relevant praktisk arbejds erfaring – efter en konkret vurdering kan optages på uddannelserne.

Det foreslås derfor, at skolerne gives mulighed for ud fra en konkret vurdering, at dispensere for det dansksproglige adgangskrav for ansøgere, der søger optagelse på uddannelserne uden forudgående grundforløb. Det vil som udgangspunkt være en forudsætning for at opnå dispensation, at ansøgerens sproglige kompetence sammenholdt med de faglige og personlige kvalifikationer samlet skønnes at være tilstrækkeligt til, at ansøgeren kan følge såvel skoleundervisningen som uddannelsernes praktikperioder.

Det vil i uddannelsesbekendtgørelsen blive nærmere angivet, hvilke kompetencer, skolerne ved vurderingen af den enkelte, skal lægge vægt på.

For ansøgere, der søger ind på uddannelserne uden forudgående grundforløb, og som har bestået Prøve i Dansk 3 eller danskprøve på højere niveau, jf. bekendtgørelse om danskuddannelse for voksne udlændinge m.fl. eller tilsvarende prøve, stilles der ikke krav om supplerende praktisk erfaring.

For ansøgere, der optages i et grundforløb, og som har behov herfor, kommer Prøve i Dansk 2 til at indgå i grundforløbet, således at der sikres det samme dansksproglige niveau, uanset hvilket adgangsvej der benyttes til uddannelserne.

Særligt tilrettelagt grundforløb

Sosu-skolerne udbyder en række forskellige former for introduktions- eller forkurser med det formål at gøre flygtninge og indvandrere parate til at blive optaget på især social- og sundhedshjælperuddannel-

sundhedshjælperuddannelsen. Uddannelserne er præget af en høj grad af forskellighed i tilrettelæggelse og længde.

Udgifterne til det enkelte forkursus afholdes som udgangspunkt af den enkelte kursist, hvilket i praksis betyder, at det ofte alene er de kursister, der kan få udgifterne refunderet af deres hjemkommune, der har mulighed for at deltage. For så vidt angår selvforsørgende familiesammenførte udlændinge vil kommunen typisk afvise at finansiere uddannelsen, idet kommunen ikke modtager statslige tilskud til aktivering af denne gruppe.

Der er imidlertid næppe tvivl om, at forløbene for mange ansøgere med udenlandsk baggrund er en afgørende forudsætning for deres optag og gennemførelse af uddannelsen. Samtidig har voksne flygtninge og indvandrere – og evt. andre voksne med behov herfor - ikke mulighed af at benytte sig af det ordinære grundforløb, som forberedelse til social- og sundhedshjælperuddannelsen og pgu. Dette forløb er forbeholdt unge.

Det foreslås derfor, at voksne med særlige behov og efter skolens konkrete vurdering kan optages på grundforløbet. Dette vil sidestille de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser med erhvervsuddannelserne, og vil åbne op for, at også voksne med behov herfor kan optages på grundforløbet.

Inden for rammerne af grundforløbet, skal det være muligt at tilrettelægge og gennemføre forløb særligt rettede mod sent ankomne flygtninge og indvandrere – uanset deres alder. Sådanne forløb kan indeholde elementer fra sprogskolernes danskuddannelse, hvor der også indgår samfunds- og kulturforståelse. Hertil kommer faglige elementer fra det ordinære grundforløb.

Når sosu-skolerne udbyder grundforløb særligt rettede mod flygtninge og indvandrere, vil det være muligt med en vis samlæsning af undervisningens faglige elementer med det ordinære grundforløb.

Det særligt tilrettelagte grundforløb vil – som det ordinære grundforløb - være af fleksibel længde under hensyntagen til den enkelte elevs forudsætninger. Der vil blive udarbejdet en personlig uddannelsesplan for hver elev, der tager højde for vedkommendes individuelle behov. Det forudsættes at der i grundforløbet for elever med flygtninge- og indvandrerbaggrund indgår et væsentligt element af praktik i en kommune.

Ved dette forslag – der har til formål at erstatte de forskellige former for introduktions- eller forkurser – får voksne flygtninge og indvandrere mulighed for at påbegynde og fuldføre en sosu-uddannelse lige så hurtigt som ansøgere med dansk baggrund, der lige har forladt folkeskolen, selv om de pågældende mangler yderligere opkvalificering i dansk og kulturel forståelse. Det sikres endvidere, at de pågældende med det samme kommer i kontakt med det relevante uddannelsesmiljø og med beskæftigelsesområdet.

Forslaget vil betyde alt andet lige betyde, at marginalt flere elever end i dag optages på et grundforløb – med forbehold for amternes og kommunernes dimensionering og prioritering. Den mest naturlige finansieringsmodel vil være den almindelige taksameterfinansiering i lighed med det ordinære grundforløb. Denne løsning kan imidlertid ikke rummes inden for rammerne af kommissoriet, hvoraf det fremgår, at arbejdsgruppens anbefalinger skal være udgiftsneutrale for Undervisningsministeriet.

En mulig finansieringsmulighed kunne være at lade kommunerne finansiere danskdelen, hvori undervisning i kultur- og samfundsforhold i Danmark er integreret, som led i deres almindelige forpligtelse til at finansiere danskuddannelse, jf. danskuddannelsesloven, medens amterne kunne finansiere grundfor-

finansiere grundforløbets erhvervsrettede områdefag. Amterne har i forvejen pligt til at finansiere områdefag og danskundervisning for tosprogede unge under 25 år på grundforløbene for unge. Sparede udgifter til danskundervisning på grundforløbet for unge flygtninge og indvandrere kunne herefter bruges til finansiering af områdefagene på det særligt tilrettelagte grundforløb for tosprogede.

Opmærksomheden skal i den forbindelse henledes på, at fra 2004 er kommunernes pligt til at tilbyde danskuddannelse til voksne udlændinge som hovedregel begrænset til en 3-årig periode fra uddannelsens påbegyndelse. Efter udløbet af treårsperioden træffer kommunen beslutning om, hvorvidt deltagelse i danskuddannelse fortsat skal finde sted for udlændinge, der endnu ikke har afsluttet deres danskuddannelse.

Den her skitserede finansierings løsning kan imidlertid ikke gennemføres uden efter aftale med de kommunale parter, hvorfor der tages et generelt forbehold for finansieringen.

Optagelse af egnede flygtninge og indvandrere og mere praktisk orienterede unge

Med henblik på at sikre, at et gennemført grundforløb for egnede og interesserede elever efterfølgende fører til optagelse på social- og sundhedshjælperuddannelsen, **foreslår** arbejdsgruppen, at ansøgere til social- og sundhedshjælperuddannelsen, der har gennemført et grundforløb, almindeligvis skal være sikret optagelse på social- og sundhedshjælperuddannelsen. Det forudsættes således, at der skal foreligge særlige grunde til ikke at optage personer fra grundforløbet.

Herved opnås, at ansøgere ikke gennemfører grundforløbet forgæves, idet det sikres, at de ikke bliver fravalgt ved optagelsen til social- og sundhedshjælperuddannelsen fx fordi der kommer ansøgere uden grundforløb, men med længere erhvervserfaring.

Dette vil sikre, at både de unge og de flygtninge og indvandrere, der gennemfører grundforløbet tilfredsstillende og viser interesse og evner for området, som udgangspunkt bliver optaget.

Desuden har arbejdsgruppen overvejet forskellige muligheder for – ud fra et integrationssynspunkt – at justere optagelsesreglerne til social- og sundhedsuddannelserne, herunder optagelseskompetencen, således at der sikres mulighed for optagelse af praktisk orienterede ansøgere samt flygtninge og indvandrere, der har de fornødne forudsætninger for at kunne udføre arbejdet som social- og sundhedshjælper.

Arbejdsgruppen **foreslår**, at det i lov om grundlæggende social- og sundhedsuddannelser fastsættes, at det er afgørende, at skolerne ved optag på uddannelserne skal lægge særlig vægt på praktisk erfaring opnået inden for det kommunale eller private bistands-, pleje- og omsorgsområde. Det kan fx være ansøgere, som har gennemgået et praktisk forløb af en vis varighed i en kommune, og som efter kommunens opfattelse viser interesse og evner for arbejdet på området.

Hensigten hermed er at lette adgangen til de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser og pgu for ansøgere, der har gennemgået et praktisk forløb inden for det kommunale eller private bistands-, pleje- og omsorgsområde.

Dette forslag sikrer alle elever lighed i optaget og fastholder samtidig det skoleoptag, som blev indført med sosu-reformen i 2002.

Arbejdsgruppen kan pege på muligheden for at kvalificere flygtninge og indvandrere over 25 år ved at kommunen ansætter den person, som de evt. har haft i jobtræningsforløb, som ordinær ufaglært medarbejder med sigte på at give en uddannelsesmæssig kvalificering via AMU's tilbud om særligt tilrettelagte uddannelsesforløb for flygtninge og indvandrere. Der kan fx være tale om et forløb på ca. 30 uger målrettet sosu-området, som indeholder arbejdsmarkedsuddannelser særligt målrettet flygtninge og indvandrere herunder dansk som andetsprog og ordinære AMU-uddannelser, samt evt. praktik. Det sikrer en styrket jobkompetence og det sikrer at personen efter gennemført AMU-forløb vil kunne få merit til sosu-hjælperuddannelsen, afhængigt af det konkrete indhold i forløbet. Fordelen ved denne model er, at den pågældende lærer dansk i umiddelbar tilknytning til den faglige kvalificering. Deltagelsen i uddannelsen er finansieret af AUF-rammen (Arbejdsmarkedets Uddannelsesfinansiering) bortset fra den deltagerbetaling, der er knyttet til nogle af arbejdsmarkedsuddannelserne – arbejdsmarkedsuddannelserne målrettet sosu-området er fritaget for deltagerbetaling. Deltagerens forsørgelse under uddannelsen finansieres af VEU-godtgørelse. Ulempen for arbejdsgiverne er, at de pågældendes aflønning som ufaglærte medarbejdere er højere end elevlønnen.

Realkompetencevurdering ved optagelse af elever

I forbindelse med optagelsen af ansøgere med flygtninge- og indvandrerbaggrund er det vigtigt, at skolerne får indsigt i de reelle kompetencer, som ansøgerne har. Der skal i den forbindelse også tages hensyn til ansøgere, der af den ene eller anden grund ikke kan dokumentere deres kvalifikationer og kompetencer. Det kan fx være flygtninge, der ikke har fået deres personlige papirer med sig eller har mistet dem under flugten.

Undervisningsministeriet har allerede opfordret skolerne til at føre en personlig samtale med ansøgere med udenlandsk baggrund for at vurdere såvel deres reelle kompetencer for uddannelsen og beskæftigelse på området, som deres færdigheder i dansk.

Ligeledes har Undervisningsministeriet anmodet skolerne om ved optagelsen af elever at være særlig opmærksom på de kompetencer, som ansøgere med flygtninge- og indvandrerbaggrund måtte besidde. Der kan fx være tale om kompetencer, der er erhvervet i integrationsforløb eller praktiske erfaringer erhvervet inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet.

Det foreslås, at skolerne i lovgivningen forpligtes til at foretage en realkompetencevurdering af alle ansøgere, herunder personer med flygtninge- og indvandrerbaggrund.

Herved sikres det, at ansøgere med flygtninge- eller indvandrerbaggrund, der ikke kan dokumentere formelle uddannelsesmæssige kvalifikationer, får krav på en vurdering af deres reelle kvalifikationer i forbindelse med optagelse.

Lempelse/fjernelse af de boglige krav

Det bemærkes i den forbindelse, at sosu-uddannelserne er grundlæggende uddannelser, uddannelser, der bygger videre på en grundskolebaggrund, og betegner således det laveste kompetenceniveau for arbejdet med bistands-, pleje- og omsorgsopgaver. En beslutning om at sænke uddannelsesniveaet kræver en række overvejelser over de niveaumæssige forudsætninger, uddannelserne bygger på.

For det første skal uddannelserne gøre det muligt for de færdiguddannede at udføre bistands-, pleje- og omsorgsopgaverne på et tilfredsstillende, kvalitativt niveau. For det andet er der spørgsmålet om bevarelsen af uddannelsernes trinvist opbyggede system, der indebærer at en social- og sundhedshjælperud-

sundhedshjælperuddannelse fører videre i en social- og sundhedsassistentuddannelse, der igen giver adgang til de mellemlange videregående social- og sundhedsuddannelser. Systemet kræver, at der er en progression gennem uddannelserne, så de også er attraktive for uddannelsessøgende, der vil have muligheden for fortsat at uddanne sig. Dette stiller krav om fastholdelse af de faglige niveauer allerede på social- og sundhedshjælperuddannelsen.

Det er arbejdsgruppens opgave at overveje, om der kan ske lempelser af de boglige krav på social- og sundhedsuddannelserne for herved at sikre, at der ikke er unødige barrierer for flygtninge og indvandre- res optagelse på og gennemførelse af uddannelserne. På den baggrund har arbejdsgruppen gennemgået mulighederne for lempelser af de faglige niveauer i uddannelsen og mulighederne for at gøre selve ud- dannelsesforløbet mere fleksibelt.

Dispensation for undervisningen i engelsk

Der er indtil udgangen af 2003 på forsøgsbasis etableret en dispensationsordning for så vidt angår faget engelsk på hjælperuddannelsen. Elever, der ikke i deres hidtidige uddannelsesforløb har modtaget un- dervisning i engelsk eller kun sporadisk har modtaget en sådan, kan fritages for denne undervisning og den efterfølgende standpunktsbedømmelse. De derved frigivne timer kan enten benyttes til alligevel at følge undervisningen i engelsk eller til ekstra timer i dansk. Dispensionsmuligheden bruges til ca. 3% af eleverne, og betragtes af skolerne som et positivt tiltag.

Fra 2004 kunne dispensationsmuligheden gøres permanent – og det kunne overvejes at udbrede den til også at omfatte grundforløbet og den pædagogiske grunduddannelse.

Det foreslås, at den nuværende dispensationsordning for engelsk på social- og sundhedshjælperuddan- nelsen permanentgøres og udvides til også at omfatte grundforløb og pgu, således at ansøgere, der ikke i deres hidtidige uddannelsesforløb har modtaget undervisning i engelsk får mulighed for at vælge en- gelsk fra. De frigivne timer kan overføres til ekstra undervisning i dansk.

Det foreslås, at ordningen tillige kan tilbydes til ansøgere, der nok formelt har modtaget undervisning i engelsk, men som har haft meget ringe udbytte heraf.

Mål i områdefagene

Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen og Københavns Kommune henviste i forbindel- se med mødet den 22. oktober 2003 til, at hensynet til uddannelsens image, der efter de kommunale repræsentanters opfattelse er styrket efter den seneste reform af de grundlæggende social- og sundheds- uddannelser, afgørende taler for at undlade at slække det faglige niveau på uddannelsen.

Det er imidlertid arbejdsgruppens vurdering, at rækken af mål i områdefagene bør gennemgås med hen- blik på at udarbejde forslag til lempelser af de eksisterende mål og niveauer for at lette adgangen og gennemførelsen for flygtninge og indvandre- res gennemførelsesmuligheder. Gennemgangen gennemfø- res med repræsentanter for skolerne, og repræsentanter for beskæftigelsesområdet. Arbejdet afsluttes senest den 1. maj 2004, hvorefter forslagene indarbejdes i et udkast til ændringsbekendtgørelse. Forsla- get til ændringsbekendtgørelsen sendes i høring også hos de ministerier, der indgår i arbejdsgruppen.

Valgmuligheder i grundfagenes niveau

Arbejdsgruppen har gennemgået mulighederne for lempelser af grundfagene på social- og sundheds-hjælperuddannelsen. Arbejdsgruppen finder på den baggrund, at det kan overvejes at gennemføre en række tilpasninger på bekendtgørelsesniveau, således at det gøres muligt for eleverne at tage grundfagene dansk og måske naturfag på lavere niveauer, end i dag. Dette kunne tillige gælde pgu.

Det foreslås at gøre viften af muligheder for at vælge grundfag på lavere niveauer udvides, så det bliver muligt at vælge dansk og engelsk på G-niveau (svarende til folkeskolens afgangsprøve) og evt. naturfag på F-niveau. Der forudsættes en øget vejledningsforpligtelse for skolerne ved fastsættelse af den enkelte elevs niveaumål, idet gennemførelse af uddannelserne på de lave niveauer i så fald ikke giver adgang til videre uddannelse i det trinvist opbyggede system.

Tidsmæssig fleksibilitet

Sosu-uddannelserne udgør i udgangspunktet et fleksibelt system af uddannelser med indbyggede af- og påstigningsmuligheder samt muligheder for at tage grundfag på forskellige niveauer, ligesom der på forsøgsbasis kan gives fritagelse for undervisningen i engelsk på hjælperuddannelsen.

Derimod er det kun grundforløbet, det er muligt at tage på forskellig tid – fra 20 til 40 uger.

Det kunne derfor overvejes, om det tilsvarende skulle være muligt også at kunne tage i hvert fald hjælperuddannelsen på kortere eller længere tid end de nuværende 1 år og 2 måneder med 24 ugers skoleundervisning. Nogle elever finder stoffet let, mens andre har svært ved det. Desuden bruger mange elever mere end den normerede tid på at opnå uddannelsesbevis.

Det foreslås, at gøre selve uddannelserne tidsmæssigt fleksible på samme måde som grundforløbet, så elever med gode forudsætninger og evt. merit i visse fag kan gennemføre uddannelserne hurtigere end de gældende uddannelsesregler giver mulighed for, og så elever med svagere forudsætninger kan bruge mere tid. Social- og sundhedshjælperuddannelsens skoledel kan fx gennemføres på mellem 18 og 30 uger mod de nuværende 24 uger.

Hermed får en sosu-elev med flygtninge- eller indvandrerbaggrund bedre muligheder for at gennemføre uddannelsen, idet der bliver længere tid til at arbejde med dele af stoffet, der navnlig er vanskeligt for denne gruppe, ligesom det sikres, at en særligt velkvalificeret sosu-elev med flygtninge- eller indvandrerbaggrund får mulighed for at gennemføre uddannelsen hurtigere.

Skal dette gøres udgiftsneutralt, er det vigtigt at give skolerne mulighed for at udnytte den merit, som mange elever allerede får for beståede grundfag, dvs. at kravet om, at grundfag skal integreres i den tematiske undervisning skal fjernes fra bekendtgørelsen. Ligeledes skal der ved optagelsen lægges yderligere vægt på at give eleverne uddannelsesafkorting på baggrund af en realkompetencevurdering.

Ved indførelsen af en sådan fleksibilitet vil antallet af omgængere tendentielt falde, ligesom det må formodes, at frafaldet vil blive reduceret.

Når kravet om, at den tematiske undervisning skal omfatte såvel område- som grundfag fjernes fra bekendtgørelsen, vil det gøre planlægningen og gennemførelsen af undervisningen i grundfagene smidigere, når eleverne skal undervises på flere niveauer end i dag. Samtidig vil det blive lettere at udnytte en evt. merit i et eller flere grundfag.

Støtte til eleverne i praktikken

Det er en udbredt erfaring, at det er i praktikken elever med flygtninge- og indvandrerbaggrund og praktisk orienterede elever støder på de største problemer. Hvor det er muligt i uddannelsernes skoledel at sørge for ekstra opmærksomhed og støtte, er der mere direkte krav om at være sin løn værd i praktikken. Det er således også i praktikken, at de fleste frafald erfaringsmæssigt sker. For at råde bod herpå bør disse elever modtage en særlig målrettet støtte og vejledning.

Det foreslås, at kommunerne (og private udbydere), der er ansvarlige for praktikken, tilskyndes til at sørge for en målrettet støtte og vejledning af eleverne i praktikperioderne. Dette gælder især for praktisk orienterede elever og elever med baggrund som flygtninge eller indvandrere. Støtten kan gives efter de lokale muligheder og kan fx være en mentorordning, en særlig støtteperson på praktikstedet eller en lærer fra sosu-skolen. Vigtigt er det, at den pågældende støtteperson har de fornødne kompetencer til at sætte sig ind i og forsøge at afhjælpe de faglige, personlige, sociale eller kulturelle problemer, som der i de konkrete tilfælde er tale om.

Der kan indføres en midtvejsevaluering i praktikforløbet, hvor det fx kan besluttes om den pågældende elev har brug for en forlænget praktiktid for at opfylde praktikmålene.

4. Erhvervsuddannelserne

En erhvervsuddannelse (EUD) er en vekseluddannelse (skoleundervisning og praktikuddannelse) bestående af et grund- og et hovedforløb. Uddannelsen kan enten indledes på en skole eller med praktik i en virksomhed. Grundforløbet gennemføres på en erhvervsskole, mens hovedforløbet gennemføres som vekseluddannelse mellem skoleophold og praktik hos en privat eller offentlig arbejdsgiver. Uddannelsens grundforløb er af fleksibel varighed. På de tekniske erhvervsuddannelser kan grundforløbet vare fra 10-60 uger, og den normale varighed er 20 uger. På merkantile erhvervsuddannelser kan grundforløbet vare fra 38-116 uger, og den normale varighed er 76 uger. Grundforløbet består af en obligatorisk del og en valgfri del, hvor eleven bl.a. kan vælge supplerende undervisning på områder, hvor vedkommende har særlige uddannelsesbehov eller -ønsker.

Samlet set er det ikke det typiske, at eleverne starter uddannelse med praktik i en virksomhed, men på flere uddannelser er det dog almindeligt forekommende. Fx har det faglige udvalg for elektrikeruddannelsen oplyst, at ca. 25 pct. af eleverne på elektrikeruddannelsen starter ad praktikadgangsvejen.

Optagelse på uddannelserne

Alle, der har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven, har adgang til EUD og har dermed krav på at blive optaget på et grundforløb efter eget valg uanset om den unge eller voksne har gennemført prøver efter grundskolens 9. eller 10. klassetrin. En skole kan således ikke afvise en elev på grund af manglende egnethed. Undervisningspligten kan være opfyldt, hvis ansøgeren har modtaget grundskoleundervisning i udlandet. I tilfælde, hvor en elev mangler forkundskaber, skal skolen tilbyde supplerende undervisning, som eleven vil have pligt til at gennemføre, hvis undervisningen er nødvendig for at opfylde kravene i den uddannelse, eleven vælger. Det betyder eksempelvis, at en elev med flygtningebaggrund, der mangler forkundskaber i engelsk vil kunne optages på uddannelsen, og undervejs modtage supplerende undervisning, der sætter den pågældende i stand til at gennemføre uddannelsen på de fastsatte niveauer.

Flygtninge og indvandrere vil normalt blive optaget på erhvervsskolen, medmindre deres forudsætninger vurderes at være så svage, at de ikke vil kunne nå uddannelsens mål, og efter en realkompetencevurdering vil de få udarbejdet en uddannelsesplan, som gør dem i stand til at gennemføre grundforløbet inden for den maksimalt normerede tid. Hvilke forudsætninger de skal være i besiddelse af, vil være meget afhængig af, hvilken uddannelse der er tale om, jf. tilbagemeldingerne fra skoleforeningerne.

Optagelse på en uddannelses hovedforløb forudsætter, at eleven har gennemført et grundforløb efter reglerne herom eller har mindst tilsvarende kvalifikationer. I visse tilfælde er der endvidere, som nævnt nedenfor, fastsat adgangskrav ved overgangen mellem grundforløb og hovedforløb. Desuden skal ele-

eleven have indgået en uddannelsesaftale med en privat/offentlig arbejdsgiver, dvs. have fået en praktikplads. På ca. halvdelen af uddannelserne er der i dag mulighed for skolepraktik.

EUD har til formål at modsvare erhvervslivets behov for kompetencer, samtidig med at erhvervsuddannelserne skal tilgodese uddannelsernes funktion som ungdomsuddannelser, herunder bidrage til elevernes personlige udvikling og danne grundlag for videre uddannelse.

Det er de faglige udvalg, der bestemmer erhvervsuddannelsernes mål - inden for rammerne af lovgivningen. Det betyder, at der ved fastsættelsen af reglerne om de enkelte uddannelser alene er forudsat en legalitetskontrol fra Undervisningsministeriets side.

De faglige udvalg bestemmer endvidere, hvilke krav der skal kunne stilles ved overgangen fra grundforløb til undervisningen i hovedforløbet i en uddannelse. I forbindelse hermed kan de faglige udvalg stille krav om, at bestemte fag skal være gennemført på bestemte niveauer. Det er en forudsætning herfor, at de stillede krav er nødvendige for at nå uddannelsens mål.

Uddannelsernes struktur og indhold, dvs. både fag og niveauer for de enkelte fag, bestemmes af de faglige udvalg og fastsættes i uddannelsesbekendtgørelser for de enkelte uddannelser. Ændringer af fag eller niveauer på fagene foretages af de faglige udvalg, som fastsætter dem under hensyn til, at eleven efter endt uddannelse kan udføre de jobfunktioner, som uddannelsen retter sig imod, dvs. kan få beskæftigelse efter endt uddannelse.

Gennemførelse af uddannelserne, herunder tilbagemelding fra skoleforeningerne

Undervisningsministeriet har bedt Foreningen af Skoleledere ved de tekniske skoler (FS) og Handelskolernes Forstander- og Inspektørforening (HFI) om deres synspunkter i forhold til integration af flygtninge og indvandrere i erhvervsuddannelserne.

FS har foretaget en rundspørge til de forskellige grundforløb, som udbydes på tekniske skoler. Besvarelserne indikerer, at der kun er ganske få, der får afslag på deres ansøgning om **optagelse** på de tekniske EUD på baggrund af utilstrækkelige dansk kundskaber. HFI har ikke konkrete oplysninger om afslag på optagelse på de merkantile EUD, men har kendskab til at nogle, især indvandrere, sættes på venteliste, og at nogle nytilkomne flygtninge og indvandrere vejledes ind på VUC- og Sprogcentre, fordi de ikke opfylder undervisningspligten – specielt på grund af ringe dansksproglige kompetencer.

Med hensyn til de **faglige krav** indgår der på de merkantile EUD en række almene fag på et relativt højt niveau i det typisk 2 år lange hg (handelsskolernes grundforløb, som udgør hovedparten af skoleundervisningen i de merkantile erhvervsuddannelser). Målene i disse fag skal være opfyldt i forbindelse med overgangen til hovedforløbet. Der er visse merkantile erhvervsuddannelser, som kan være vanskeligt tilgængelige for flygtninge og indvandrere med ringe dansksproglige kundskaber og til dels også regnekundskaber.

De faglige krav er ofte knap så høje på de tekniske EUD, selv om der også kan opleves barrierer her. På de tekniske EUD er der imidlertid store forskelle mellem de 6 faglige indgange. På elektronik og IT-området er der på elektrikeruddannelsen høje krav til matematik både i grund-, område- og specialefag, eksempelvis er der i grundforløbet krav om matematik på niveau E. På IT-området er det engelsk, der virker begrænsende. Bortset fra disse enkelte krav, er det FS's vurdering, at de faglige krav i dansk, matematik og engelsk er til at håndtere, og at målet kan nås - og bliver nået gennem undervisningen på teknisk skole.

Det er i øvrigt foreningernes generelle indtryk, at der ikke er fag i uddannelserne, som er unødige i forhold til de efterfølgende jobfunktioner, som eleven forventes at kunne bestride med en EUD.

Foreningerne peger også på **andre vanskeligheder** i forhold til denne målgruppe. HFI peger fx på, at et væsentligt problem for gennemførelse af uddannelsen er **elevfraværet**, som dels skyldes de sproglige og faglige vanskeligheder, men i mindst lige så høj grad skyldes sociale problemer og det forhold, at mange flygtninge og indvandrere kommer fra uddannelsesfremmede miljøer. Det fremgår også af svarene fra HFI og FS, at **undervisningstilrettelæggelsen** i forhold til gruppearbejde, projektarbejde og selvstændigt arbejde, bør overvejes nøje, når flygtninge og indvandrere skal undervises. Dvs. her kommer flygtninge og indvandrernes ofte svage almene og personlig kompetencer (fx selvstændighed og evne til at tage initiativ) til udtryk.

De ovennævnte oplysninger peger på, at hvis flygtninge og indvandreres mulighed for at gennemføre en EUD skal forbedres, er det nødvendigt – i hvert fald på det merkantile område – at der for nogle flygtninge og indvandrere knyttes en massiv dansksproglig undervisning til den faglige undervisning, og at undervisningen kommer til at foregå på de skoler, der gennemfører den pågældende ungdomsuddannelse. Det er nemlig vigtigt, at sprogundervisningen relateres til det uddannelsesmiljø eleven befinder sig i, således at sprogundervisningen kan indgå i alle fag.

HFI og især FS peger på, at den helt afgørende faktor for, at flygtninge og indvandrere ikke gennemfører en EUD, er **praktikpladssituationen**. Både på de tekniske og merkantile EUD er det meget vanskeligt for denne gruppe at få en praktikplads, og det virker meget demotiverende på eleverne og er for mange den direkte årsag til, at de opgiver at gennemføre en EUD. Det gælder også elever, der har gennemført grundforløbet tilfredsstillende. Selv om der fra mange skoler gøres en massiv indsats for at skaffe praktikpladser, er resultatet heraf begrænset.

Erhvervsskolerne har i de forløbende år haft fokus på praktikpladsproblemet, både hvad angår praktikpladsformidling og gennemførelse af praktikforløbet. I den forbindelse har man søgt at kortlægge de barrierer, der er for de 2-sprogede elever/flygtninge indvandrere, når de søger praktikplads:

1. En barriere er arbejdsgivernes kvalifikationskrav. I såvel kommuner som virksomheder lægges der afgørende vægt på gode dansksproglige kundskaber og faglige kvalifikationer. Dette kan være en barriere for nogle 2-sprogede ansøgere, der ikke mestrer det danske sprog helt fejlfrit.
2. En anden barriere er arbejdsgivernes ønske om, at ansøgeren skal passe ind på arbejdspladsen. Der er en række arbejdsgivere, der mener, at 2-sprogede ansøgere generelt mangler såkaldt bløde kvalifikationer, forstået som mangel på kendskab til dansk arbejdspladskultur og mangel på forståelse for dansk humor.
3. En tredje barriere knytter sig til arbejdsgivernes rekrutteringsstrategi og de 2-sprogede elevers søgemønster. Mange virksomheder gør brug af uopfordrede ansøgninger eller sociale netværk, og en del af de 2-sprogede elever skriver ifølge skolerne for få uopfordrede ansøgninger og mangler socialt netværk, der kan give dem informationer om arbejdsgivere, der ansætter elever.

For at bidrage til at formindske frafaldet for såvel danske som 2-sprogede elever er der med Finanslovsaftalen for 2003 for erhvervsskoler indført færdiggørelsestaxameter med henblik på at øge antallet af elever, der gennemfører en uddannelse. Da erhvervsuddannelserne er inddelt i grund- og hovedforløb, og nogle elever skifter skole efter grundforløbet, er der indført et taxameter til skolerne per elev, der gennemfører et grundforløb og et taxameter per elev, der gennemfører et hovedforløb. Desuden

Desuden udbetales et praktikpladstaxameter til skolerne for hver elev, der opnår en praktikplads. Praktikpladstaxametret udgør i 2003 1000 kr. per indgået uddannelsesaftale, og det er på FFL04 foreslået, at det forhøjes til 3150 kr. Dette initiativ skal bidrage til at forbedre det praktikpladsopsøgende arbejde, og det erstatter de puljer, som hidtil er blevet anvendt til formålet efter ansøgning fra skolerne.

4.1.1 Tilbagemeldinger fra LO og DA

Undervisningsministeriet har ligeledes bedt LO og DA om deres synspunkter i forhold til integration af flygtninge og indvandrere i erhvervsuddannelserne.

Både LO og DA har i forbindelse med deres tilbagemeldinger gjort det ganske klart, at flygtninge og indvandrere nødvendigvis skal have tilstrækkelige faglige, sociale og personlige kompetencer for at kunne begå sig på det danske arbejdsmarked.

Organisationerne er enige om, at det er vigtigt, at både de eksisterende og de nye fleksibilitetsmuligheder i erhvervsuddannelsesloven og den seneste ændring udnyttes maksimalt, således at flygtninge og indvandrere også har en chance for at gennemføre en EUD.

LO og DA er enige om at fastholde erhvervsuddannelsernes faglige niveau og indhold, samtidig med de gerne vil understøtte arbejdet med at integrere flygtninge og indvandrere på uddannelserne.

LO har i forbindelse med sin tilbagemelding foreslået forskellige uddannelsesforløb for unge og voksne flygtninge og indvandrere, der som hovedregel ikke har afsluttet deres folkeskoleuddannelse i Danmark.

LO opererer her med to målgrupper. **Dels** unge og voksne, der er uddannelsesmindede, som kan læse/skrive/regne, men har vanskeligheder med disse færdigheder, og som mangler sproglige og kulturelle forudsætninger for at fuldføre en erhvervskompetencegivende uddannelse på normale vilkår. **Dels** unge og voksne, der er uddannelsesmindede, men som har store personlige og/eller sociale problemer. Ofte har de også en del problemer med at læse, skrive og regne, og de mangler sproglige og kulturelle forudsætninger for at fuldføre en erhvervskompetencegivende uddannelse.

I forhold til den første målgruppe peger LO på uddannelsesforløb inden for de tekniske erhvervsuddannelser/sosu-uddannelserne, hvor den maksimale fleksibilitet i uddannelserne skal udnyttes, herunder fx mulighederne for sprogundervisning, og evt. supplerende undervisning i matematik, engelsk, samfundsfag og IT. LO peger ligeledes på udnyttelse af muligheden for virksomhedsforlagt undervisning. Herudover foreslås en udvidet kontaktlærerordning til hver elev på skolen, og en personlig ”mentor” til eleven i praktikvirksomheden.

I forhold til den anden målgruppe foreslås tilrettelagt et introduktionsforløb til erhvervsuddannelserne af fleksibel længde på max. et ½ år, hvori indgår virksomhedspraktik, fortsat sprogundervisning og undervisning i andre fag som matematik, engelsk, samfundsfag og IT. Herudover tilknyttes også en udvidet kontaktlærerordning til hver elev og en personlig ”mentor” til eleven i virksomhedspraktikken. Finansieringen af denne model skal efter forslaget ske som led i kommunernes introduktionsforløb.

LO foreslår endvidere styrket sprogundervisning i forbindelse med EUD's hovedforløb, VEUD og GVU – helst i tilknytning til arbejdspladsen.

DA påpeger, at erhvervsuddannelserne ikke nødvendigvis skal løse integrationsproblemerne, og at man skal passe på ikke at ødelægge erhvervsuddannelserne, idet de afspejler det, som eleverne skal kunne for at udføre de eksisterende jobfunktioner. I stedet for bør de nye muligheder i erhvervsuddannelserne udnyttes med fx kortere erhvervsrettede og mere praktisk anlagte uddannelser, påstigningsmuligheder og uddannelser på tværs er løsningen også for denne gruppe, det vil sige, at man skal se på de eksisterende muligheder. DA finder, at man hellere skal etablere nye uddannelser, end at slække på kravene i de eksisterende. DA mener ikke, at der er for høje boglige krav i uddannelserne, og man må ikke skære i de almene fag. Men man kan meget vel se på fagsammensætningen og på niveauerne i fagene, hvis det vel at mærke er de faglige udvalgs afgørelse.

Endelig peger DA på, at det er vanskeligt at skaffe praktikpladser til flygtninge og indvandrere, og at man skal passe på med at slække på de basale og almene kundskaber, da arbejdsgiverne også ser på disse, når de overvejer, hvem de vil have i praktik, jf. også beskrivelsen af barrierer for praktikpladser til 2-sprogede elever. Hvis der slækkes på de faglige krav, kan det blive endnu vanskeligere at skaffe praktikpladser til flygtninge og indvandrere.

4.2 Hvordan tilgodeser de gældende regler hensynet til flygtninge og indvandrere samt praktisk orienteredes muligheder for adgang til og gennemførelse af erhvervsuddannelserne?

Beskrivelse af de eksisterende regler i erhvervsuddannelserne

Erhvervsuddannelserne har meget forskellig længde og findes på flere uddannelsesmæssige niveauer, hvor der stilles meget forskellige krav til de teoretiske forudsætninger og dermed forskellige skolemæssige krav. Som illustration af erhvervsuddannelsernes forskellige længde kan det nævnes, at fx uddannelsen til datafagtekniker har en samlet varighed på 5 år, mens uddannelsen til industrioperatør varer i alt 2 år.

Erhvervsuddannelsernes grundforløb er åbne for alle – men alle har ikke mulighed for at gennemføre en hvilken som helst uddannelse. Dels er der adgangs begrænsning på nogle uddannelser, og dels er der forskellige faglige krav i uddannelserne. Inden for 25 uddannelser findes der mulighed for at gennemføre en kort uddannelse, som udgør 1. trin af en fuld erhvervsuddannelse. Der er tale om forløb, der har en selvstændig betegnelse og jobprofil og er af mindst 18 måneders varighed. Som et eksempel på en eksisterende kort uddannelse kan nævnes IT-supporteren, der varer 2½ år, og som er første trin af datafagtekniker-uddannelsen.

Endvidere er der mulighed for, at en elev og en virksomhed kan aftale en individuelt tilrettelagt kort uddannelse efter nærmere regler i lov om erhvervsuddannelser.

Nye muligheder som følge af den seneste ændring af lov om erhvervsuddannelser

Med den seneste ændring af erhvervsuddannelsesloven (Lov 448) er der blevet flere og øgede muligheder for fleksibel tilrettelæggelse af erhvervsuddannelserne, således at uddannelserne i højere grad kan imødekomme forudsætningerne hos den enkelte elev og samtidig leve op til kompetencebehovene på arbejdsmarkedet.

For at forbedre mulighederne for at supplere det enkelte EUD-forløb med fx grundlæggende fag, der har betydning for elevens videre uddannelse, og i det hele taget at supplere med undervisning på områder, hvor eleven står svagt er der blevet bedre muligheder for en **flexibel tilrettelæggelse af grundforløbet**. Det er dels sket ved at ophæve de hidtidige fælles rammer på lovniveau om vægtningen af grundfag, områdefag, specialefag og valgfag, og dels ved at ophæve reglerne om varigheden af undervisningen for de enkelte typer af fag i grundforløbet. Det betyder, at de faglige udvalg friere kan vælge, hvilke fag og hvilke niveauer der skal indgå i grundforløbet i de enkelte uddannelser. Desuden er den lovbestemte ramme for den maksimale varighed af den valgfri del af grundforløbet ophævet. Den valgfri del af grundforløbet giver den enkelte elev mulighed for at supplere sin uddannelse med fag, der har betydning for elevens videre uddannelse, herunder opfyldelse af de fastsatte krav for at fortsætte i uddannelsens hovedforløb. Der er herudover mulighed for både i grundforløbet og i den valgfri del kan indeholde praktik/virksomhedsforlagt undervisning afhængig af elevens ønsker og uddannelsens undervisningsplan.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at de nye muligheder for en fleksibel tilrettelæggelse af grundforløbet vil være et attraktivt tilbud til flygtninge og indvandrere, der har behov for at supplere med undervisning, der har betydning for elevens videre uddannelse, og hvor eleven står svagt..

Der er desuden skabt bedre grundlag for, at eleverne kan gennemføre en **kort erhvervsuddannelse**. Det kan enten være som et **delforløb** fastsat i den enkelte uddannelsesbekendtgørelse eller som et **individuel forløb** godkendt af det faglige udvalg og gennemført i henhold til en uddannelsesaftale mellem elev og praktikvirksomhed. I de korte uddannelser kan der dels tages hensyn til den enkeltes forudsætninger, dels kan den enkelte elev komme hurtigere i gang med en erhvervskompetencegivende uddannelse og dermed hurtigere komme i job. Der er tale om korte uddannelser med en selvstændig jobprofil afpasset arbejdsmarkedets behov, dvs. at uddannelsen giver adgang til at varetage særlige arbejdsfunktioner og arbejdsopgaver på det danske arbejdsmarked, og den er afpasset elevens ønsker og grundlæggende forudsætninger. De korte uddannelser vil også blive tilrettelagt således, at det vil være muligt for den enkelte elev at fortsætte i den valgte uddannelse til den højeste erhvervskompetence – enten umiddelbart eller senere, fx efter nogle år på arbejdsmarkedet.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at der med de nye muligheder for gennemførelse af en kort erhvervsuddannelse er skabt nye målrettede uddannelsesmuligheder for flygtninge og indvandrere og praktisk orienterede unge, der har behov for at kvalificere sig i forhold til en bestemt jobfunktion, men som ikke umiddelbart har muligheder for eller vanskeligt ved at gennemføre en samlet erhvervsuddannelse.

Det er med den seneste lovændring endvidere præciseret, at elevens **personlige uddannelsesplan** skal udarbejdes med udgangspunkt i en konkret vurdering af elevens forudsætninger på grundlag af elevens forudgående uddannelse, beskæftigelse eller andet. Det fremgår således af bemærkningerne til lovforslaget, at der ved udarbejdelsen af uddannelsesplanen også skal lægges vægt på forudgående uddannelse eller erhvervs erfaring, som eksempelvis nyankomne udlændinge har erhvervet i udlandet, inden de tog ophold i Danmark. Denne præcisering betyder, at der bliver bedre muligheder for at tage hensyn til behovet for supplerende undervisning hos den enkelte elev, allerede når undervisningen begynder og dermed forbedre elevens muligheder for at gennemføre grundforløbet og opfylde kravene til at fortsætte i uddannelsens hovedforløb. Uddannelsesplanen bygger også på en realkompetencevurdering, hvor såvel formelle, ikke-formelle som uformelle vurderes. For flygtninge og indvandrere betyder det, at de får mulighed for at få vurderet kompetencer, som de ikke kan dokumentere formelt. Danmarks Evalueringsinstitut har i en nyligt offentliggjort undersøgelse af elevernes personlige uddannelsesplaner i de

elevernes personlige uddannelsesplaner i de tekniske erhvervsuddannelser bl.a. konstateret, at især elever med meget få prøver fra folkeskolen har gavn af arbejdet med og anvendelsen af den personlige uddannelsesplan.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at der med de nye regler for udarbejdelse af den enkeltes uddannelsesplan er sikret, at flygtninge og indvandrere får de bedste muligheder for at udnytte deres medbragte kvalifikationer, herunder også praktiske erfaringer, hvilket kan danne baggrund for tilrettelæggelsen af en målrettet EUD.

Ud over de fleksible og individuelt tilpassede muligheder, som den seneste ændring af erhvervsuddannelsesloven åbner op for, vil der også være mulighed for at anvende AMU's særlige flygtninge- og indvandrere forløb som forberedelse til gå i gang med en EUD. Med præciseringen af, at elevens personlige uddannelsesplan skal udarbejdes med udgangspunkt i en konkret vurdering af elevens forudsætninger, vil der ved starten af en EUD kunne tages højde for de kvalifikationer og kompetencer, som allerede er opnået via flygtninge/indvandrere forløbet. Det vil sige, at der vil kunne gives merit i forhold til den ønskede uddannelse, og EUD'en kan påbegyndes både umiddelbart efter afslutning af AMU-forløbet og senere fx efter en vis tid på arbejdsmarkedet. Dermed vil uddannelsestiden evt. kunne forkortes, og uddannelsesforløbet blive mere overskueligt.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at AMU's særlige flygtninge- og indvandrere forløb kan fungere som forberedelse til erhvervsuddannelserne.

Lempelse af betingelserne for adgang til erhvervsuddannelserne, herunder øget fleksibilitet og lempelse af teoretiske og boglige krav i erhvervsuddannelserne

Der er i dag ingen adgangsbetin- gelser til erhvervsuddannelserne ud over opfyldelsen af undervisningspligten. De eksisterende regler og rammer for uddannelserne giver mulighed for en meget fleksibel og individuelt tilpasset tilrettelæggelse af både korte og lange erhvervsuddannelser med varierende bredde og dybde – også med hensyn til de boglige krav. Og der er adgang til uddannelserne både ad skolevejen og ad praktikvejen. Arbejdsmarkedets parter har tilkendegivet, at de finder, at alle mulighederne for fleksibilitet mv. bør udnyttes, og at de krav – både faglige, almene og personlige – der er i de enkelte erhvervsuddannelser, afspejler de behov, der er på det aktuelle arbejdsmarked.

Nye uddannelser

Med den seneste ændring af erhvervsuddannelsesloven er der åbnet nye muligheder for fx øget fleksibilitet, individuelt tilpassede uddannelser og korte uddannelser, hvoraf flere er under implementering. Inden for det merkantile område har Undervisningsministeriet modtaget indstilling om en kort, tværgående uddannelse med elementer fra både det merkantile område og levnedsmiddelområdet. Uddannelsen, som får titlen ”ferskvareassistent”, forventes igangsat 1. august 2004. Desuden arbejder det faglige udvalg for detailhandelsuddannelserne på at etablere 2 korte uddannelser inden for detailhandelsområdet. Undervisningsministeriet har dog endnu ikke modtaget endelige indstillinger fra udvalget.

Undervisningsministeriet vil bl.a. igangsætte forsøgs- og udviklingsarbejde med henblik på at gøre tilrettelæggelsen af detailuddannelserne mere fleksibel, således at skoledelen tilpasses praktikvirksomhedernes behov.

Korte uddannelser, hvor der er mindre skoleundervisning og mere praktik, vil være en fordel for såvel flygtninge og indvandrere som for mere praktisk orienterede elever. De korte uddannelser vil typisk være karakteriseret ved et kortere grundforløb og mere praktisk orienteret undervisning. Forsøget vil bl.a. søge at få fat i elever – gerne flygtninge og indvandrere, der ikke er motiverede til lange uddannelsesforløb, og lade dem starte deres uddannelse i virksomheden, dvs. anvende den praktikadgangsvej som allerede findes. Forsøget vil også arbejde med modeller for tilrettelæggelse af uddannelsen, hvor skoleperioderne i højere grad tilpasses virksomhedernes 'dagligdag'.

Desuden undersøger Undervisningsministeriet i øjeblikket mulighederne for at igangsætte et forsøgs- og udviklingsarbejde med Storkøbenhavns Samvirkende Handelsforeninger med henblik på at gøre tilrettelæggelsen af detailuddannelserne mere fleksible.

Kontaktlærerordning

Flygtninge og indvandrere er omfattet af en kontaktlærerordning, som blev indført med ændringen af erhvervsuddannelsesloven i 2000. Denne ordning betyder, at alle elever på erhvervsuddannelserne guides igennem deres uddannelsesforløb af en kontaktlærer, som i sit daglige virke er tæt på undervisningen og uddannelsesmiljøet. Det er oftest kontaktlæreren, som i samarbejde med eleven udarbejder elevens personlige uddannelsesplan og sørger for at der bliver fulgt op på planen.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at kontaktlærerordningen kan få afgørende indflydelse på flygtninge og indvandreres muligheder for at gennemføre en EUD.

Initiativer for at øge antallet af praktikpladser for flygtninge og indvandrere

Som påpeget tidligere har flygtninge og indvandrere ofte svært ved at få en praktikplads, og generelt er der problemer med at få indgået uddannelsesaftaler.

Med henblik på fremme indgåelsen af uddannelsesaftaler har Undervisningsministeriet i november 2003 opfordret skoler, der gennemfører erhvervsuddannelser, til

- fortsat at gennemføre forsøg med kombinationsaftaler²
- at gennemføre forsøg med korte uddannelsesaftaler
- at medvirke ved gennemførelse af forsøg med fleksible virksomhedsgodkendelser.

Desuden har ministeriet over for skolerne indskærpet, at de i særlige tilfælde, hvor der ikke er tid til at vente på det faglige udvalgs godkendelse af en virksomhed, anvender hjemlen til at godkender virksomheder en enkelt elev.

² Der opereres med to former for kombinationsaftaler, dvs. aftaler hvor to eller flere virksomheder går sammen om at uddanne en elev. Den ene form gennemføres inden for erhvervsuddannelsesloven og forudsætter, at uddannelsesforløbet (hvornår en elev skal være i hvilken virksomhed) er fastlagt på forhånd. Den anden form gennemføres som forsøg, da loven fraviges ved, at uddannelsesforløbet ikke skal være fastlagt på forhånd (dvs. at der kun skal være en delaftale med en virksomhed ved uddannelsens start), og ved at skolen garanterer, at eleven kan færdiggøre sin uddannelse. Det sker ved, at skolen foranstalter indgået et antal delaftaler mellem elev og nogle virksomheder, uden at hele uddannelsesforløbet er dækket ind på forhånd, og således at eventuelle huller fra udløbet af en delaftale til begyndelse af en ny kan udfyldes med skolepraktik.

Endvidere har Undervisningsministeriet i november 2003 opfordret de faglige udvalg til at

- gennemføre forsøg med fleksible virksomhedsgodkendelser
- medvirke ved gennemførelse af forsøg med kombinationsaftaler og korte uddannelsesaftaler.

Endelig planlægger Undervisningsministeriet at afholde 3 regionale konferencer i januar 2004 for skoler, faglige udvalg og lokale uddannelsesudvalg om indgåelse af uddannelsesaftaler og praktikpladsfremmende initiativer.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at initiativerne til at fremme indgåelse af uddannelsesaftaler også vil øge indvandrerens og flygtningens muligheder for at få en praktikplads.

Initiativer i forbindelse med flerårsaftalen for erhvervsskoler

I forbindelse med udmøntningen af flerårsaftalen for erhvervsskoler er der indgået aftale om bl.a. at indføre en ny fleksibel mulighed for at gennemføre en erhvervsuddannelse for unge under 25 år. Ordningen, som træder i kraft 1. januar 2005, benævnes **erhvervsuddannelse plus (eud+)**. Den nye uddannelsesmulighed indebærer, at eleven gennemfører et grundforløb samt 1. trin i uddannelsens hovedforløb med uddannelsesaftale eller evt. skolepraktik. Herefter skal den unge ud på arbejdsmarkedet og arbejde i mindst 6 måneders lønnet ordinært arbejde. Hvis den unge herefter ønsker at fortsætte på uddannelsens 2. trin, skal han eller hun realkompetencevurderes på en erhvervsskole for herefter at kunne tage uddannelsens skoledele kombineret med evt. yderligere relevante jobperioder.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at eud+ vil øge flygtninge og indvandrerens muligheder for at gennemføre en erhvervsuddannelse.

Herudover indeholder aftalen nedenstående initiativer, som er fremlagt i lovforslag nr. L 84, der aktuelt er til høring og førstebehandles i Folketinget den 2. december 2003:

- 1) Undervisningsministeren får en forstærket beføjelse til at bruge ad hoc-udvalg til at varetage de opgaver og funktioner, som ellers varetages af faglige udvalg, såfremt disse udvalg ikke viser tilstrækkelig handlegkraft på prioriterede områder. Herved forbedres mulighederne for at etablere korterevarende erhvervsuddannelser på områder, hvor der er behov for arbejdskraft.
- 2) Andre ændringer vil bidrage til, at eleverne er bedre kvalificerede i forhold til virksomhedernes behov, når eleverne skal i praktik eller vil give øgede muligheder for en fleksibel tilrettelæggelse i forhold til virksomhedernes behov og skolernes muligheder.
- 3) Skolepraktikordningen omlægges på en række områder med henblik på, at erhvervsuddannelserne i højere grad end i dag gennemføres med udgangspunkt i en uddannelsesaftale.
- 4) Gennemsigtigheden på praktikpladsmarkedet øges, så elever og virksomheder enkelt og ubureaukratisk kan finde hinanden ved hjælp af ny teknologi.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at initiativerne i forbindelse med flerårsaftalen for erhvervsskolerne vil øge flygtninge, indvandrere og praktisk orienterede unges muligheder for at gennemføre en erhvervsuddannelse, herunder både kortere og mere praktisk orienterede erhvervsuddannelser og erhvervsuddannelser gennemført på grundlag af en uddannelsesaftale.

Vejledningsreformen

Lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv blev vedtaget den 10. april 2003, og er nu under implementering. Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) henvender sig primært til elever fra 6. kl. og frem til de unge fylder 19 år. Endvidere kan unge fra 19 til 25 år få vejledning, hvis de henvender sig til UU. Kommunerne er i øjeblikket ved at etablere ca. 50 vejledningscentre landet over. Vejledningscentre skal være i gang den 1. august 2004. Et vigtigt element i UU's vejledningsindsats vil bl.a. være at vejlede unge, som har et særligt behov for uddannelses- og erhvervsvejledning.

En anden vigtig brik i den fremtidige vejledningsindsats bliver den nye fælles grundlæggende vejlederuddannelse, som skal forbedre kvaliteten i vejledningen. Ifølge udkastet til bekendtgørelse for uddannelsen består uddannelsen af 3 moduler:

1. vejledning og vejleder
2. vejledning og samfund og
3. vejledning og individ

Uddannelsen er en deltidsuddannelse, der udbydes under åben uddannelse på niveau med diplomuddannelse. Uddannelsen har en varighed på ½ studenterårsværk.

Som et tredje element i vejledningsreformen skal der etableres en national virtuel vejledningsportal, som et internetbaseret informations- og vejledningsredskab. Opgaven med at udvikle og drive vejledningsportalen er sendt i licitation, som endnu ikke er afsluttet. Vejledningsportalen skal være funktionsdygtig fra 1. august 2004.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at hvis de seneste ændringer af erhvervsuddannelsessystemet skal have den ønskede effekt i forhold til flygtninge og indvandrere, bør der ved tilrettelæggelsen af vejledningsindsatsen tages særligt højde for denne gruppe.

Det forudsættes derfor, at det i forbindelse med den videre udvikling af vejledningssystemet, vejledningsportalen og ved tilrettelæggelsen af vejlederuddannelsen sikres, at der tages hensyn til de særlige behov som flygtninge og indvandrere har i vejledningsmæssig henseende.

5. Arbejdsmarkedsuddannelser for flygtninge og indvandrere

Arbejdsmarkedsuddannelserne har siden 1997 haft et særligt uddannelsesstilbud målrettet flygtninge og indvandrere kaldet sammenhængende forløb for flygtninge og indvandrere. I denne type forløb har det været muligt at kombinere faglig arbejdsmarkedsuddannelse, undervisning i dansk som andetsprog og praktik. Danskundervisningen er altid integreret i den faglige undervisning i en del af den daglige undervisning.

Forløbene har til formål at sætte deltagerne i stand til at fungere i en jobfunktion, og de indeholder tillige uddannelsesforberedende aspekter. Er der behov for forløb, der forbereder til uddannelse inden for sosu- eller EUD-området, vil der være mulighed for at sammensætte forløb, der sætter det uddannelsesforberedende meget mere i fokus.

Fra 1. januar 2004, hvor den nye lov om arbejdsmarkedsuddannelser træder i kraft, vil arbejdsmarkedsuddannelsernes uddannelsesforløb for flygtninge og indvandrere have følgende rammer og muligheder:

- Uddannelsesstederne kan sammensætte forløb for flygtninge og indvandrere af arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag fra en eller flere fælles kompetencebeskrivelser samt praktik. Ifølge AMU's nye beskrivelsessystem udarbejdes kompetencebeskrivelser til forskellige jobområder inden for diverse brancher og dertil knyttes relevante arbejdsmarkedsuddannelser og EUD-enkeltfag. Som eksempler på kompetencebeskrivelser kan nævnes: "Montage af elektronik", "Patientrelateret arbejde på sygehuse" og "Omsorg, sygepleje og pædagogisk arbejde". Der er på nuværende tidspunkt ca. 136 forskellige kompetencebeskrivelser.
- Der eksisterer og kan udvikles nye arbejdsmarkedsuddannelser specielt rettet mod flygtninge og indvandrere. Følgende er nogle eksempler på uddannelser fra 1. januar 2004: Dansk som andetsprog på tre niveauer, Arbejdsmarked, it og jobsøgning for flygtninge og indvandrere, Brancherettet uddannelse for flygtninge og indvandrere (som er introducerende til jobområdet i den kompetencebeskrivelse uddannelsen indgår), samt forskellige branchespecifikke introducerende uddannelser for flygtninge og indvandrere.

I de arbejdsmarkedsuddannelser, som specielt er rettet mod indvandrere og flygtninge, lægges der altid vægt på at formidle relevant viden om det danske samfund og at støtte deltagerens kulturelle kompetence, især med henblik på at de kan fungere på en arbejdsplads inden for et givent brancheområde og på det danske arbejdsmarked.

- Når der indgår danskundervisning i forløbet, skal en del af undervisningen i dansk som andetsprog ske integreret med den faglige undervisning i minimum 1/4 og maksimum 1/3 af den ugentlige undervisningstid. Hovedsigtet i dansk- undervisningen er at understøtte, at deltageren kan gennemføre den faglige undervisning, og at deltageren kan fungere sprogligt i den eller de arbejdsfunktioner, uddannelsen er rettet mod. Lærere, der underviser i AMU's dansk som andetsprog, skal have uddannelsen til underviser i dansk som andetsprog for voksne eller tilsvarende kvalifikationer.
- Uddannelsesstederne kan forlænge varigheden af arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag i forløbene med op til 25% under hensyntagen til de aktuelle deltagers faglige og dansksproglige forud-

forudsætninger.

- Hvis der indgår praktik i forløbet, kan praktikken højst have en samlet varighed på 12 uger. Den enkelte praktikperiode vil normalt have en varighed på op til 4 uger.
- Der er ikke nogle begrænsninger i forhold til forløbenes samlede varighed. De kan fx både være en uge, et halvt år eller mere.
- Forløbene kan tilrettelægges meget fleksibelt, fx som splitforløb, hvor deltagerne veksler mellem uddannelse og arbejde eller med forlagt undervisning på arbejdspladsen.
- Der gives merit for mange arbejdsmarkedsuddannelser samt for EUD-enkeltfag.

Fremover vil der ikke være angivet et specifikt dansksprogligt niveau for optagelse på et AMU-forløb for flygtninge og indvandrere. Ansøgerne skal derimod gennemgå en sprogttest inden optagelse på et forløb for at sikre, at det er realistisk, at de kan nå de faglige mål, der indgår i det konkrete forløb.

De beskæftigedes deltagelse og godtgørelse i AMU-forløb for flygtninge og indvandrere er finansieret af AUF-rammen. (Staten kan yde tilskud til udvikling, drift og godtgørelse m.v. til de erhvervsrettede voksne og efteruddannelser inden for en årlig AUF-ramme, der fastsættes på finansloven). For ikke-beskæftigedes vedkommende finansierer AF og den enkelte deltagers hjemkommune deltagelse og godtgørelse. Det betyder imidlertid, at for så vidt angår ikke-beskæftigede familiesammenførte indvandrere, vil mulighederne for at deltage i AMU-forløb være ret begrænsede, idet kommunerne ikke modtager statslig støtte til uddannelsesmæssig aktivering af den pågældende gruppe.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at AMU-forløbene for flygtninge og indvandrere er et velegnet redskab til at opkvalificere uddannelsessøgende flygtninge og indvandrere, både i og uden for beskæftigelse.

AF og kommuner har ved køb af uddannelse til ledige mulighed for at bruge arbejdsmarkedsuddannelsernes ekspertise og tilpasse uddannelsesforløb til specifikke behov. Der kan imidlertid kun udstedes uddannelsesbeviser for de dele, hvor rammerne for arbejdsmarkedsuddannelserne er overholdt.

Eksempler på AMU-forløb for flygtninge og indvandrere kan ses i bilag 5.

Kommissorium for tværministeriel embedsmandsgruppe vedrørende flygtninge- og indvandreres integration i de erhvervsrettede uddannelser

Der nedsættes et tværministeriel embedsmandsgruppe, som skal løse følgende opgaver i relation til initiativerne nr. 86 og nr. 93 i Regeringens vision og strategier for bedre integration:

- Kortlægge, om der er reelle dansksproglige barrierer for at flygtninge og indvandrere kan optages på social- og sundhedshjælperuddannelsen og/eller opnå beskæftigelse på bistands-, pleje- og omsorgsområdet
- på baggrund af kortlægningen vurdere, om det vil være hensigtsmæssigt ud fra et integrations-synspunkt at justere optagelseskompetencen til uddannelsen, fx således at (dele af) optagelseskompetencen flyttes tilbage til kommunerne, så det kan sikres, at flygtninge- og indvandrere i integrationsforløb efterfølgende kan få adgang til uddannelsen
- udarbejde ideer til initiativer for nyankomne udlændinge med henblik på at lette deres adgang til erhvervsrettede uddannelser, hvor der er gode beskæftigelsesmuligheder, og herunder overveje:
 - Om det kan ske gennem forkurser for udlændinge, hvor det er strengt nødvendigt – fx af hensyn til sproglige krav eller krav om samfunds- og kulturforståelse,
 - og/eller om det kan ske gennem fjernelse af boglige krav, der virker som urimelige barrierer for udlændinge.

Arbejdet i den tværministerielle embedsmandsgruppe skal ses i sammenhæng med Undervisningsministeriets arbejde med at udarbejde lovforslag om ændrede optagelsesbetingelser i sosu og eud for at tilgodese de praktisk orienterede unge.

Embedsmandsgruppens forslag skal være udgiftsneutralt for Undervisningsministeriet.

I gruppen deltager embedsmænd fra følgende ministerier: Integrationsministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Socialministeriet, Indenrigsministeriet og Undervisningsministeriet.

Der kan inddrages særligt sagkyndige i arbejdet fx – for så vidt angår erhvervsuddannelserne - arbejdsmarkedets parter og for så vidt angår sosu-uddannelserne - Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og København Kommune.

Embedsmandsgruppen afleverer sin rapport til undervisningsministeren senest den 1. december 2003.

Amtsrådsforeningens statistik

Halvårsstatus 2003 på de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser

Tabel 1: Grundforløb³

Amt	Dim. 2002	Optag 2002	Ansøg- ninger 2002	Dim. 2003	Forv. op- tag 2003	Forv. antal ansøgninger 2003
Københavns Amt	100	53	-	100	100	194
Frederiksborg Amt	56	56	86	56	65	110
Roskilde Amt	50	37	40	50	50	90
Vestsjællands Amt	60	83	131	120	129	190
Storstrøms Amt	100	106	143	100	154	270
Bornholms Amt	20	18	-	15	15	15
Fyns Amt	-	274	391	175	280	383
Sønderjyllands Amt	72	110	135	72	109	165
Ribe Amt	63	67	73	84	84	119
Vejle Amt	127	119	124	125	125	125
Ringkjøbing Amt	60	56	70	120	82	81
Århus Amt	219	189	195	225	260	274
Viborg Amt	100	100	100	100	100	100
Nordjyllands Amt	75	101	146	125	125	176
Københavns Kommune	189	73	100	168	84	103
Frb. Kommune	-	10	-	-	9	-
I alt	1291	1452	1734	1635	1771	2395

Kilde: Amtsrådsforeningen 2003

³ For flere amter gælder det, at det angivne forventede optag og ansøgstal er beregnede størrelser, idet oplysningerne kun har været kendte for 1 eller 2 optag ud af 3 eller 4. Beregningerne er foretaget som gennemsnitsberegninger på baggrund af de hidtil kendte optag og ansøgstal.

Tabel 2: Social- og sundhedshjælperuddannelsen⁴

Amt	Dim. 2002	Optag 2002	Ansøg- ninger 2002	Dim. 2003	Forv. optag 2003	Forv. antal ansøgninger 2003
Københavns Amt	780	463	1055	780	734	1552
Frederiksborg Amt	474	357	665	474	431	680
Roskilde Amt	279	196	271	279	279	458
Vestsjællands Amt	391	378	573	390	365	876
Storstrøms Amt	353	369	553	353	357	510
Bornholms Amt	60	60	75	60	60	100
Fyns Amt	702	702	476	738	719	1394
Sønderjyllands Amt	350	307	429	350	325	507
Ribe Amt	301	306	206	301	298	494
Vejle Amt	440	415	690	433	433	609
Ringkjøbing Amt	331	321	354	326	322	520
Århus Amt	850	816	1243	835	835	1200
Viborg Amt	300	301	392	300	295	516
Nordjyllands Amt	567	571	1025	553	549	1460
Københavns Kommune	1035	288	602	1034	578	876
Frb. Kommune	120	111	-	120	120	232
I alt	7333	5961	8609	7326	6700	11.984

Kilde: Amtsrådsforeningen 2003

⁴ For flere amter gælder det, at det angivne forventede optag og ansøgstal er beregnede størrelser, idet oplysningerne kun har været kendte for 1 eller 2 optag ud af 3 eller 4. Beregningerne er foretaget som gennemsnitsberegninger på baggrund af de hidtil kendte optag og ansøgstal .

Tabel 3: Social- og sundhedsassistentuddannelsen⁵

Amt	Dim. 2002	Optag 2002	Ansøg- ninger 2002	Dim. 2003	Forv. optag 2003	Forv. antal ansøgninger 2003
Københavns Amt	486	374	-	486	452	712
Frederiksborg Amt	231	207	230	210	168	228
Roskilde Amt	138	89	272	138	135	300
Vestsjællands Amt	190	142	256	190	168	333
Storstrøms Amt	171	154	225	171	167	218
Bornholms Amt	30	30	-	30	30	65
Fyns Amt	308	306	475	308	306	660
Sønderjyllands Amt	168	83	133	168	144	171
Ribe Amt	147	147	216	147	147	201
Vejle Amt	192	192	441	192	192	285
Ringkjøbing Amt	160	156	104	159	141	119
Århus Amt ⁶	387	398	616	381	381	500
Viborg Amt	150	141	206	150	148	235
Nordjyllands Amt	380	350	495	330	321	631
Københavns Kommune	288	120	310	288	93	275
Frederiksberg Kommune	48	26	-	48	48	132
I alt	3474	2915	3979	3396	3041	5065

Kilde: Amtsrådsforeningen 2003

⁵ For flere amter gælder det, at det angivne forventede optag og ansøgertal er beregnede størrelser, idet oplysningerne kun har været kendte for 1 eller 2 optag ud af 3 eller 4. Beregningerne er foretaget som gennemsnitsberegninger på baggrund af de hidtil kendte optag og ansøgertal.

⁶ Eksklusiv Diakonhøjskolen.

Tabel 4: PGU - ordinær⁷

Amt	Optag 2002	Ansøg- ninger 2002	Forv. optag 2003	Forv. antal ansøgninger 2003
Københavns Amt	43	476	100	194
Frederiksborg Amt	39	175	38	180
Roskilde Amt	35	134	25	116
Vestsjællands Amt	48	206	38	235
Storstrøms Amt	40	206	61	306
Bornholms Amt	13	-	17	70
Fyns Amt	38	440	20 ⁸	440
Sønderjyllands Amt	22	134	⁹ 0	0
Ribe Amt	20	75	14	75
Vejle Amt	43	251	32	131
Ringkjøbing Amt	14	115	8	84
Århus Amt	108	438	100	438
Viborg Amt	42	-	29	110
Nordjyllands Amt	42	214	27	297
Københavns Kommu- ne ¹⁰	112	-	113	-
Frb. Kommune ¹¹	-	-	-	-
I alt	659	2864	622	2676

Kilde: Amtsrådsforeningen 2003

⁷ For flere amter gælder det, at det angivne forventede optag og ansøgstal er beregnede størrelser, idet oplysningerne kun har været kendte for 1 eller 2 optag ud af 3 eller 4. Beregningerne er foretaget som gennemsnitsberegninger på baggrund af de hidtil kendte optag og ansøgstal .

⁸ Februaroptaget blev aflyst pga. manglende elevpladser.

⁹ Der vil ikke blive optaget elever i 2003. Pga. praktikpladssituationen har man været nødt til at indføre en turnusordning, hvorefter der først kan optages nye elever, når det foregående hold er afsluttet. Der forventes at blive optaget elever i april 2004.

¹⁰ Antallet af ansøgere er ikke gjort op, men vurderes til at ligge på 300-400 ansøgere pr. år.

¹¹ Uddannelsen foregår for Frederiksberg Kommunes vedkommende ved København Kommunes seminarium, hvorfor tallene fra København Kommune er inklusiv elever fra Frederiksberg Kommune.

Notat fra Integrationsministeriet

1. Sosu-skoler som udbydere af danskundervisning

Med virkning fra 1. januar 2003 er der skabt mulighed for, at uddannelsesinstitutioner, herunder sosu-skoler, efter aftale med en eller flere kommuner kan udbyde danskundervisning når danskundervisningen tilbydes kursister som led i et uddannelsesforløb. Det betyder, at sosu-skolerne i dag har mulighed for at udbyde dele af et danskundervisningsforløb til skolens elever, typisk danskundervisning på spor 3, trin 2 eller 3, som led i indslusning af udlændinge til sosu-uddannelserne.

Med lov om danskuddannelse for voksne udlændinge, der træder i kraft den 1. januar 2004, har offentlige uddannelsesinstitutioner, herunder sosu-skoler fået en generel adgang til, efter aftale med en eller flere kommuner, at udbyde danskuddannelse, uanset om undervisningen skal tilbydes skolens elever som led i et uddannelsesforløb.

En kommune kan herefter fx træffe aftale med en sosu-skole om at varetage hele danskuddannelsesopgaven for kommunen eller dele heraf. Det forventes dog, at sosu-skolerne typisk vil blive brugt som udbydere af de danskuddannelsesmoduler, der niveaumæssigt svarer til indslusningsniveauet til skolerne, herunder eventuelle særligt tilrettelagte forkurser for udlændinge.

Også efter 1. januar 2004 vil sosu-skolerne have mulighed for at samarbejde med en anden udbyder af danskuddannelse, fx et sprogcenter, om at denne udbyders undervisning finder sted på sosu-skolen.

2. Danskundervisningens indhold og kvalitet

Det kommunalt finansierede tilbud i henhold til danskundervisningsloven, fra 1. januar 2004 danskuddannelsesloven, omfatter det brede, almene og grundlæggende tilbud om prøveforberedende undervisning i dansk sprog og kultur- og samfundsforhold i Danmark. Undervisningens indhold og tilrettelæggelse er reguleret i uddannelsesbekendtgørelsens fagbeskrivelser. Rammerne for undervisningens indhold og tilrettelæggelse er imidlertid så rummelige, at undervisningstilbudet kan tilpasses de aktuelle kursisters behov og forudsætninger, fx således, at den danskundervisning, der udbydes af eller på sosu-skoler indholdsmæssigt kan tage udgangspunkt i sosu-relevante temaer. Det almene, prøveforberedende sigte med undervisningen skal dog til stadighed fastholdes.

For at sikre danskundervisningens/danskuddannelsernes kvalitet stilles der desuden krav om, at undervisningen skal varetages af lærere, der er særligt uddannede til at undervise i dansk som andetsprog. Kravene til lærer kvalifikationer gælder selvsagt også for den danskuddannelse, der udbydes af sosu-skoler.

Hvis der er tale om snævert fagspecifik danskundervisning, der alene har som mål at opkvalificere kursisterne dansksprogligt med et snævert, fagspecifikt sigte, og som ikke kan gennemføres i overensstemmelse med undervisningens fagbeskrivelser, falder undervisningen uden for rammerne af danskundervisningsloven/danskuddannelsesloven. En sådan undervisning vil kunne rekvireres af danskudbydere mod brugerbetaling.

Notat fra Styrelsen for Social Service

24. oktober 2003

Social- og sundhedsuddannelsernes faglig niveau i forhold til behovet for øget rekruttering

I henhold til rekruttering og fastholdelse af personer med anden etnisk baggrund i social- og sundhedsuddannelserne bør følgende forhold indtænkes:

1. At en af de store udfordringer på pleje og omsorgsområdet i forhold til de ældre bliver at rekruttere og fastholde tilstrækkeligt kvalificeret personale.
2. At social- og sundhedsuddannelserne og arbejdet som færdiguddannet har et image problem, fordi det betragtes som et lavstatus område.
3. At ældre med en anden etnisk baggrund er en voksende gruppe i det danske samfund. Mange af disse etniske ældre taler ikke det danske sprog og mangler kendskab til de muligheder, der er for at få hjælp fra det offentlige.

Ad 1) Social- og sundhedsuddannelserne og arbejdet som færdiguddannet skal være attraktivt for personer med mange forskellige forudsætninger

Social- og sundhedsuddannelserne skal kunne tiltrække elever med meget forskellige forudsætninger – som led i at løse rekrutteringsproblemerne. Udfordringen bliver at uddannelsesforløbet er attraktivt og kvalificerende for både bogligt stærke, mindre bogligt orienterede og grupper som på en eller anden måde har nogle særlige behov.

Personer med anden etnisk baggrund kan være en vigtig gruppe at have fokus på i forhold til at sikre tilstrækkeligt kvalificerede ansøgere til uddannelserne. Der ses derfor positivt på etablering af dispensationsmuligheder for optagelse på uddannelserne og forskellige støtteforanstaltninger før og under uddannelsen..

Det er dog vigtigt at sikre, at alle færdiguddannede kan honorere nuværende og fremtidige kvalifikationskrav i kommuner og amter. Det betyder specielt i forhold til personer med anden etnisk baggrund, at de mestrer det danske sprog på et sådant niveau, at de kan forstå og tale med brugerne. Ligeledes stilles der krav til, at de har et godt kendskab til og forståelse for det danske samfund.

Ad 2) Imageproblemet

Social- og sundhedsuddannelserne har gennem årene haft et image problem gående på, at uddannelsen har lav status og en stor del af eleverne kommer fra aktiveringsordninger.¹²

Populært sagt: *kan man ikke blive andet kan man blive social- og sundhedshjælper.*

I den forbindelse er det vigtigt at præcisere, at rekrutteringen til uddannelsen bør ske ud fra et reelt ønske og interesse hos den enkelte for at beskæftige sig med omsorg og pleje til ældre, handicappede, mv.

¹² ”Social og sundhedsuddannelsen. Undersøgelse af en uddannelse i forandring” Danmarks Evalueringsinstitut 2001 og ”Antal ansøgere samt optagne på indgangsåret og sosu-hjælperuddannelsen i 1999” Forbundet af offentligt ansatte 1999.

Samtidig er det vigtigt, at der sker en samlet indsats for at sikre området et bedre image, fordi områdets status har afgørende betydning for, at kvalificerede personer med såvel dansk baggrund som etnisk baggrund søger uddannelserne.

Socialministeriet, Styrelsen for Social Service, KL og FOA har etableret et samarbejde, som sigter mod at iværksætte initiativer, der kan forbedre Social- og sundhedsuddannelsernes image og dermed forbedre rekrutterings- og fastholdelsesmulighederne på området. I den forbindelse er der i november 2003 afholdt en inspirationskonference for kommunerne om image og rekruttering på ældreområdet. Der er samtidig udgivet en publikation, som præsenterer 10 gode eksempler på, hvordan der rundt om i kommunerne arbejdes med at forbedre arbejdsforholdene i ældresektoren. Publikationen giver inspiration til iværksættelse af lokale aktiviteter, som kan skabe bedre arbejdspladser for plejepersonalet. Sammen med publikationen blev der oprettet en hjemmeside – inspirationsnet@dk – som udover at videreføre de gode erfaringer med at arbejde for et mere attraktivt og godt arbejdsmiljø, tillige fungerer som et åbent dialogforum, hvor alle kan byde ind med deres gode erfaringer på området.

Socialministeriet har endvidere taget en række initiativer til efteruddannelse på ældreområdet. Det gælder både i forhold til social- og sundhedspersonalet og i forhold til lederne. Formålet med efteruddannelserne er bl.a. at give personale og ledere nye værktøjer til at styrke tilrettelæggelse og kvalitet i ældreplejen

Ad 3) Støtte, omsorg og pleje til ældre med anden etnisk baggrund

Ældre med en anden etnisk baggrund er en voksende gruppe i det danske samfund. Antallet af ældre med etnisk minoritetsbaggrund i Danmark forventes at blive firedoblet fra 8.500 i 2001 til ca. 35.000 i 2020¹³.

Af den viden der foreligger i dag, fremgår det bl.a., at gruppen på 50-59 år har et dårligere helbred end jævnaldrende danskere, og at en stor del af gruppen ikke forstår dansk. Samtidig oplever de etniske ældre ændrede familiemønstre, der medfører, at deres børn ikke automatisk kan passe dem i deres alderdom.

Det betyder, at en del af de ældre etniske minoriteter risikerer at blive mere og mere isolerede. Da mange af de ældre ikke kender den danske ældresektors tilbud og muligheder, henvender de sig ikke til kommunerne for at få den hjælp, de evt. har behov for. Konsekvensen er, at denne ældregruppes særlige sociale og sundhedsmæssige problemer ikke bliver forebygget eller afhjulpet i tide.

På baggrund af de udfordringer, der ligger i at afhjælpe de ældre etniske minoriteters særlige problemer, har Socialministeriet og KL i november 2003 igangsat et projekt, som skal fremme kommunernes opsporing og dialog med de etniske ældre. Formålet er bl.a. at forebygge og afhjælpe gruppens særlige

¹³ Integrationsforskning 2002, kap. 9.3.1. Integrations- og sundhedsministeriet.

sociale og sundhedsmæssige problemer, primært ved at give de etniske ældre hjælp til bedre at kunne klare sig selv, og ved at give dem et større kendskab til og forståelse for det danske samfund.

I den forbindelse er det relevant at indtænke den specielle rolle social- og sundhedspersonale med etnisk baggrund kan have i forhold til kulturel forståelse og etablering af kontakt til gruppen af etniske ældre, som ikke mestrer det danske sprog.

Eksempler på forløb for flygtninge og indvandrere i AMU

Med den nye AMU-lov er AMU's tilbud til flygtninge og indvandrere blevet mere fleksibelt og indebærer muligheder for at lave endnu flere forskellige typer forløb end tidligere. Samtidig er det muligt at lave forløb inden for de samme modeller som under den nuværende lov, dog med den undtagelse, at man ikke længere kan indlægge elementer af AVU og HF ind i AMU-forløbene med fuld finansiering.

AMU-forløb, der i dag gennemføres for flygtninge og indvandrere, er primært rettet mod at deltagerne kan varetage arbejdsfunktioner inden for et givent brancheområde. Deltagerne er enten i beskæftigelse i forvejen eller søger beskæftigelse. Erfaringen fra fx AMU-center Ålborg, der de sidste mange år har haft et kontinuerligt udbud af sammenhængende uddannelsesforløb for målgruppen, er, at det kun er ca. en til to personer pr. hold der går videre i en erhvervsrettet uddannelse. Imidlertid har formålet med de pågældende forløb heller ikke været at være uddannelsesforberedende. Der er ikke noget i konceptet der udelukker, at forløbene fx både kan rette sig mod beskæftigelse og uddannelsesforberedelse. Det handler om valg af indhold og de krav, der stilles til deltagerens forudsætninger. Deltagerne vil efter et sådant forløb have en valgmulighed i forhold til enten at kunne søge job på baggrund af uddannelsesforløbet eller gå videre i ordinær uddannelse. Bortset fra mål, der er udviklet specielt til flygtninge og indvandrere, vil der som nævnt kunne gives merit for en del arbejdsmarkedsuddannelser samt for EUD-enkeltfag, hvis de indgår. Dette vil kunne være interessant for den enkelte, hvis vedkommende senere vælger at tage en erhvervsrettet grunduddannelse, eksempelvis GUV eller en ordinær EUD, jf. de seneste ændringer af EUD-loven.

Følgende er eksempler på aktuelle forløb for flygtninge og indvandrere målrettet forskellige brancher. De består af ordinære arbejdsmarkedsuddannelser, evt. arbejdsmarkedsuddannelser målrettet flygtninge og indvandrere, dansk som andetsprog og praktik. Der undervises i dansk som andetsprog i halvdelen af undervisningstiden. Der er dagligt to lektioners overlap mellem den faglige undervisning og dansk-undervisningen.

Eksempel 1: Elektronikmedarbejder

Varighed: 19 uger, inkl. 4 ugers praktik.

Indhold: Grunduddannelse for elektronikindustrien, SMD 1, Reparation og modifikation af print, Brug af måleinstrumenter, Montage af elektriske apparater, Jobsøgning, Dansk som andetsprog.

Eksempel 2: Fabriks- og lagermedarbejder med truck

Varighed: 19 uger inkl. 4 ugers praktik.

Indhold: Pakkeoperatør, Produktionshygiejne, Lagerarbejde og lagerstyring, Truck, Jobsøgning og Dansk som andetsprog.

Eksempel 3: Køkkenmedarbejder

Varighed: Ca. 1 år inkl. 11 ugers praktik.

Indhold: Cafeteria/kantine trin 1 og 2. Almen fødevarerhygiejne, Arbejdsmarkedsforhold, edb og jobsøgning for flygtninge og indvandrere, Kvalitetsbevidsthed, Kommunikation og samarbejde og Dansk som andetsprog.

Inden for social- og sundhedsområdet gennemføres der ikke, så vidt ministeriet har kunnet få oplyst, rene AMU-forløb efter lignende model, men muligheden for at etablere dem foreligger.